Ocak 87\ 23

250 TL (KDV Dahil)

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

SİA'ya Karşı
Ulusal Onurumuz İçin Birleşelim

Tartışılanlar ve Sol Parti

"İrtica" Neden Hortlatıldı?

SHP'de Sağ Kanadın
"İsyanı" Üzerine

Sendikalar İşkenceye Karşı

Yeni Sömürgeciliğin
Çıkmaz Sokağı: Filipinler

Netaş'da Grev

"YOL GÖSTEREN BİLİM O KADAR ETKİN Kİ..."

Günler, haftalar geçtikçe cezalar da eriyip gidiyor. Ve doğal olarak dışarıdaki canlı yaşamın hareketliliği sarıyor, bırakmıyor insanı.

Arkama dönüp baktığımda tamamlanmamış, eksik kalmış bir yığın şey görüyorum. Hep bir yerlerde bir yetersizlik, bir eksiklik... Tasarılar gerçekleştirilememiş, eğitim planları hayata geçmemiş, okuma ve inceleme listelerinin tümü, sonuna dek okunmamış ya da okunamamış...

Yaşamın canlı pratiğindeki çelişkiler, gelişmeler o kadar karmaşık,ışık veren, yol gösteren bilim o kadar geniş ve etkin ki... İnsan çoğu kez, bu coşkun ve çok yönlü akışa ayak uyduramıyor.

Tüm baskı, pasifikasyon ve apolitikleşmeye karşın bilime, sanata ve tarihe duyulan ilgi ve sorumluluk sevindirici biçimde artıyor. Özgürce düşünen, düşünebilen herkes bilimin, sanatın, edebiyatın engellenmesi çalışmalarına haklı olarak ve gücü oranında karşı çıkıyor.

Toplumsal yaşamımızın bilimsizleştirilmesi, tarihsizleştirilmesi kadar, sanatsızlaştırılması ve şiirsizleştirilmesi tehlikesine karşı da yazarıyla, okuruyla, bilim adamı, ozanı, ressamı, sanatçısıyla herkes özel bir duyarlılık ve çaba içinde, elbette bu denli geniş bir demokratik yelpazenin içinde yer almak, büyük bir onur ve övünç kaynağı.

H.OĞUZ BİLGEN
Diyarbakır Cezaevi

SİZE SELAM GETİRMİŞEM NİDALARI ARASINDA

Geçtiğimiz günlerde Başbakan Turgut Özal ve Bedrettin Dalan tarafından büyük törenler eşliğinde ve "size selam getirmişem" nidaları arasında Gazi Mahallesi halkına ifrazlı tapu dağıttı. Ancak, çok geçmeden bunun propaganda için alelacele düzenlenmiş bir gösteri olduğu anlaşıldı. Dağıtılan tapularda yanyana komşu arsalar kimi yerde birleştirilmiş bir kişi üzerine yapılmış kimi yerde 200 metrekare arsası ve üzerinde evi olan vatandaşa, tapuda derenin ortasında 100 metrekare arasında boş arsa verilmiştir. Üzerinde devletin ilkokulu bulunan arsa özel şahısmış gibi gösterilmiş. Bir vatandaşın evinin yarısı hiç tanımadığı bir başka kişininmiş gibi gösterilmiştir.

Gazi Mahallesi halkı şimdi tapuları iade ediyor. Bir taraftan da yapılacak geniş çaplı yıkımları tedirginlikle bekliyor. Ancak; Gazi Mahallesi halkı, yıkılacak evlerine karşı ev, istimlak edilecek arsalarına karşı arsa ya da ev ve arsalarının gerçek bedellerini almadan evlerini yıktırmaya hiç, ama hiç niyetli gözükmüyorlar!

UMUT İZSÜREN/GOP

GÜN

TÜRKİYE Aralık ayında iki önemli gelişmeyi yaşadı. Otomobil-İş ve Türk-İş'in kongreleri yapıldı. Bunlardan ilki sayfalarımızda değerlendirilebildi, Türk-İş kongresiyse, toplandığı günlerde derginin çıkmış olması nedeniyle Ocak sayısına kaldı.

Sınıf hareketinin her iki kongreden de güçlenerek, öğrenerek ve geleceğe daha da umutlu bakarak çıkacağı söylenebilir. Artık üç yıl süreyle, demokratik kitle ve sınıf sendikacılığının daha da kökleşmesi için çalışılacak.

İran-ABD silah satışı, İran-Irak savaşı, Suriye'ye yönelik tehditler...bunların tümü de ülkemizin çevresinde olup bitiyor. Aynı günlere rastlayan biçimde, ABD ile SİA kölelik anlaşması imzalanıyor. Bunlar gerek parlamentonun gerek politik güçlerin ne yazık ki, ilgi alanına giremiyor. Oysa ki, yaşanan günlerin her yönüyle önemli olduğunu anlamak için zamanın geçmişini beklemeye hiç gerek yok. İşte bu nedenle de GÜN olaya, "anti-emperyalist bayrağı yükseltmenin zamanıd..." diyerek yaklaşıyor. Çünkü ABD ile kurulan ilişkilerin iç politikadaki yansımalarla bağını kuramadığımız sürece, gelişkin bir demokrasiye ulaşabilmemiz olanaksız.

* * *

Yineliyoruz, GÜN'E YAZIN, HERKES ÖĞRENSİN. Gelecek sayımızdan başlayarak haberlerinizi, mektuplarınızı geniş biçimde yayınlamaya başlayacağımızı' da bildirmek istiyoruz.
Sevgiyle, dostlukla...

ULUSAL ONURUMUZ İÇİN BİRLEŞMEK

ABD ile "Savunma İşbirliği Anlaşması" 1980 yılının başlarında Demirel hükümeti tarafından imzalandı. Bilimsel sosyalist partiler, antiemperyalist demokratik güçler bu anlaşmayı "Kölelik Anlaşması" olarak niteleyerek, bütün ekleriyle birlikte açıklanarak, parlamentoda tartışılmasını istediler. CHP içindeki sol kanat milletvekilleri parlamentoda bu yönde tutum aldılar. Yurt çapında imza kampanyaları açıldı, meclis başkanlığına dilekçeler iletildi, gösteri yürüyüşleri ve toplantılar düzenlendi. Aradan altı ay geçmesine karşın, anlaşma Demirel hükümeti tarafından onaylanıp yürürlüğe konamamıştı ki, 12 Eylül müdahalesi yapıldı. SİA'nın onaylanması ve yürürlüğe girmesi Milli Güvenlik Konseyi eliyle gerçekleştirildi.

SİA'nın beş yıllık süre için yenilenmesine ilişkin mektup geçtiğimiz ay içinde paraf edildi. Bu ay içinde de, imzalanacak. Ama öğreniyoruz ki, mektup hükümet düzeyinde bile tartışılmadan parafe edilmiş. Hatta parafe edildiği zaman mektubun içeriğinden Milli Savunma Bakanı'nın bile haberi yokmuş.

Sorun öncelikle bir ulusal onur sorunu. ABD ile imzalanan, onaylanan, şimdi de yenilenen SİA herşeyden önce ulusal onuru inciten bir özellik taşıyor. Bağımsızlığını emperyalizme karşı yürütülen bir ulusal kurtuluş savaşı ile kazanmış, ulusal devletin kuruluşunun temellerini bir kurtuluş savaşı süreci içinde atmış bir ülkede, o ülke emperyalizm ahtapotunun kollarına daha sonra ne denli yakalanırsa yakalansın, bu kaygıyı duyanlar, ulusal onuru korumayı önemli görenler yine de olacaktır. ABD ile yapılan ikili anlaşmaya karşı çıkmak ulusal onura sahip, ulusal onuru korumayı görev bilen tüm yurttaşlara düşüyor.

ABD ile imzalanan, onaylanan, yenilenen SİA, ayrıca ulusal egemenlik hakkının kullanılmasına yönelik bir tecavüz değil mi? Anlaşmaya bağlı ek belgeler, özellikle de uygulama protokollerinin ne gibi kapılar açtığını kim biliyor? 12 Eylül sonrasında parlamento bilemezdi, çünkü kapatılmıştı. SİA şimdi beş yıl daha uzatılıyor. Parlamento biliyor mu? Türkiye'nin ABD emperyalizmine bağımlılık ilişkileri, ikili anlaşmalar, NATO üyeliği, topraklarımız üzerindeki NATO ve ABD üsleri, nükleer silah depoları ile, halkımız nükleer bir savaşın ilk alanlarından biri durumuna getirilmiş bulunuyor. 1980 sonrasında ülkemizdeki üsler genişletilmiş, yenileri inşa edilmiş, halkımız ABD oldu-bittileriyle çok daha yüzyüze getirilmiştir. Türkiye NATO içinde ABD'nin nükleer savaş planlarına tam destek vermekten bir an geri durmuyor, bu planların ateşli savunuculuğunu üstleniyor. Sorun yalnızca ulusal onuru, ulusal egemenlik hakkını korumak sorunu da değil, aynı zamanda, ülkemizin nükleer bir savaşın ilk alanlarından biri olmaktan kurtarılması sorunudur.

1980 sonrası, zaten sınırlı olan demokratik hak ve özgürlükler ortadan kaldırıldı. Ücretler, emekçi halkın gelirleri düşürüldü. Buna karşılık işbirlikçi holdingler zenginleşti. Beraberinde Türkiye'deki NATO ve ABD üsleri de genişletildi, yeni askeri havaalanları yapıldı, yapılıyor. Bir şey daha oldu: Türkiye, tarihinde ilk kez komşularıyla sorunları bu kadar ağırlaşan, yalnızlaşan bir ülke durumuna düşürüldü. Bunların tümü birlikte ortaya çıktı. Bu durum,Türkiye'nin komşularıyla ilişkilerinin bu denli bozulması, elbetteki bir raslantı değil. Çünkü, NATO'nun ve ABD emperyalizminin Türkiye'yi komşusu sosyalist ülkelere ve Ortadoğu'nun ilerici rejim ve güçlerine karşı, bölgedeki gerici rejimleri halk muhalefetlerinden korumak ve ayakta tutmak için bir saldırı üssü, bir sıçrama tahtası olarak kullanmak istediği ve kullandığı da artık bir sır değil.

Çok dikkat çekicidir; Türkiye SİA'nın beş değil de iki yıl uzatılmasını önermiş. Buna gerekçe olarak da iki yıl sonra Reagan yönetiminin yerine gelecek olan yönetimin "yardım"lar konusunda nasıl davranacağını bilmediğini göstermiş. Reagan yönetiminin ise, ABD'deki en gerici kesimlerin, nükleer silahlanmayı uzaya sıçratmakla sonuçlanacak "yıldız savaşları" projesinin peşinde koşan, yüksek kârlar elde etmeyi böylesi bir nükleer çılgınlığa bağlamış bulunan silah tekellerinin, askeri-sınai kompleksin çıkarlarını temsil ettiği biliniyor. Yani, ülkemizdeki azınlık egemenliğinin politikası, ABD'de de ancak bir azınlığın, askeri-sınai kompleks çevresindeki tekellerin çıkarlarına dayanabiliyor, ancak onunla bütünleşebiliyor.

Bir yanda, ulusal çıkarların korunmasının, barışı savunmasının yerine NATO ve ABD stratejileri ve çıkarlarının konulması, bunun SİA gibi anlaşmalarla tahkim edilmesi, ulusal bağımsızlığın aşındırılması var, öbür yanda da, bu askeri-politik rotanın, ekonominin IMF, Dünya Bankası gibi emperyalist kuruluşların kumandasına terkedilmesi, emperyalist işbölümünün sanayileşme ve kalkınmayı önleyen çerçevesine hapsedilerek temellendirilmesi bulunuyor. Bu çok yönlü bağımlılık ilişkileri ülkemizin içinde kıvrandığı ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel bunalımlara ve sorunlara kaynaklık ediyor. Emperyalizme, özellikle ABD emperyalizmine bağımlılık, kalkınma ve ilerlemenin demokratikleşme ve çağdaşlaşmanın, ulusal çıkarların korunmasının ve barışçı bir dış politika izlemenin önündeki baş engeli oluşturuyor. Bu engel ortadan kaldırılmadan, tam bağımsızlık gerçekleştirilmeden bu hedeflere ulaşmak, aydınlık bir Türkiye'yi yaratmak olanaklı değildir.

'İrtica' neden hortlatıldı?

Tekelci devlet kapitalizminin yığınları ekonomik yokoluşa sürüklenmesinin yanı sıra, ülkenin toplumsal yapısını parçalayan, kültürel/manevi çöküntüye uğratan müdahaleleri, yığınların tepkisinin yoğunlaşmasına ve gelişmesine yolaçar. Yığınların kaçınılmaz biçimde kendiliğinden oluşan bu tepkileri devrimci-demokratik, sol, sosyalist halk güçlerinin etkinlik alanına sokulabildiğinde, düzeni köktenci biçimde tehdit eden bir güç haline gelir. İlerici güçler yığınların bu arayışına karşılık veremedikleri zaman, bu boşluk başka bir ideoloji ve önderlik tarafından doldurulur. Bu sürecin ilk uğrak noktası da, dinsel ideolojidir.

SEÇKİN CÖMERT

İRTİCA hortlatıldı, 12 Eylül'ün yüzü biraz daha açığa çıktı!

Birdenbire keşfedilen "irtica" tehlikesi, siyasi partilerin, hükümetin ve cumhurbaşkanlığı katının soruna birbirinden farklı yaklaşımları, ardından da çeşitli tarikat örgütlenmelerine mensup oldukları öne sürülen "çaresizler" üstünde yurdun hemen her yerinde başlatılan tutuklama ve soruşturma kampanyası... Doğrusu gelişmeler ansızın ve şaşırtıcı oldu. Böyle durumlarda alışılageldiğimiz üzere, serinkanlı bir tutumun olan biteni açıklamak için önemli olduğunu farketmeye başladık.

Gerçekten ortada bir "irtica" tehlikesi mi vardı, "irtica" olarak nitelendirilen radikal islâmcı örgütlenmeler iktidarı hedefleyen bir mücadeleye mi kalkışmıştı, yoksa rejim kendine yeni bir çıkış yolu arıyor, bir soluklanma alanı mı açıyordu?

Çok iyi bilindiği gibi, "irtica tehlikesi" ve bu tehlikenin doruk noktası olarak "Konya Mitingi", 12 Eylül askeri müdahalesinin başlıca gerekçelerinden biri olarak gösterilmişti. Altı yıl boyunca da '80 öncesinden her söz açan, her yıldönümünde televizyonda 12 Eylül programı yapan, bunu kafalara kaktı durdu. Gelin görün ki, bunca yaygarası yapılan sözde tehlikenin sorumluları olarak gösterilen MSP yöneticileri, 12 Eylül mahkemelerinde ilk aklananlar oldular!

Askeri müdahalenin başlıca gerekçelerinden biri yasalar önünde aklandığına göre, mahkum edilen 12 Eylül mü oluyor, dolayısıyla da 12 Eylül "meşruluğunu" mu yitiriyordu, yoksa suçlayan da aklayan da zaten kadiri mutlak 12 Eylül yönetiminin kendisi miydi? Doğrusu yanıtlanması hâlâ güç sorular! Belki yalnızca şu kadarı tartışılabilir: 12 Eylül'ün hemen öncesinde ve sonrasında kopartılan "irtica tehlikesi" gürültüsü yalnızca bir safsata, korkuyu çoğaltacak bir umacıydı ve rejimin dayanaklarından biri olarak kullanıldı...

* * *

ABD emperyalizminin İran'daki antimonarşik devrimden sonra radikal islâmcı hareketlerden fazlasıyla etkilendiği ve Lübnan kargaşasındaki islâm etkinliği ile içinde bulunduğumuz bölgede ulusal ve yurtsever başkaldırının islâm idelojisiyle bütünleşme eğilimi göstermesinden tedirginlik duymaya başladığı biliniyor. Çünkü birbirinden ayrılabilecek iki ayrı akımın tek bir potaya akmaya başlamasıyla, bağımsızlık mücadelesi görülmedik yığınsallıklar kazanabilir ve bu da emperyalizm için gerçek bir tehlike kaynağı olabilir.

Türkiye NATO'nun sosyalizme karşı ileri karakolu olmanın ötesinde, '80'li yıllarda artık ulusal bağımsızlık kavramını tümüyle bir kıyıya itmiş, radikal islâmcı akımların ve ulusal bağımsızlık mücadelelerinin her zaman diri olduğu bir bölgeye karşı en güvenilir kale, başka bir deyişle, gericiliğin bölgedeki en büyük kalesi olarak görüldü. İşte 12 Eylül eseri! ABD onunla övünüyor. Eskiden hükümetler ara sıra da olsa bağımsızlıktan, ülke topraklarındaki hükümranlığımızdan, üslerden vb. sözederlerdi; şu on altı yıla bakıyoruz da, hadi tarimizin en amerikancı hükümetini bir yana bırakalım, "muhalefetteki" partilerden birisinin bile bu kavramlardan söz açtığına rastlamak olanaksız; toplumsal ve politik yaşamda öylesine büyük bir çöküntü yaratıldı. Kısacası, aynı dönem içinde Türkiye tüm bir bölge haklarının tepesinde bir heyüla gibi yükseltilipdururken, ülkemizi saran ağa birkaç ilmek daha atıldı: özellikle Bulgaristan sorunuyla birlikte **"Türklük"** ruhu şahlandırılırken ("Türklük", yaygınlığı nedeniyle, gerçekten de bölgede her zaman ateşlenmeye hazır potansiyel bir patlayıcı olarak duruyordu), ülke içinde de **"islâmcılığın"** çeşitli frekanslarına alabildiğine göz yumuldu, gizli ya da açık biçimde desteklendi, körüklendi.

ABD (ve CIA) İran'daki gelişmeleri vaktinde göremediğini ve bu ülkede yanlış yaptığını kabul etti. Türkiye her ne kadar İran değilse de ve ülkemizde islâmiyet bayrağının iktidara dikilmesinin olanaksızlığı bizce bilinse de, emperyalizm yoğurdu üfleyerek yemeyi yeğliyor.

* * *

Tekelci devlet kapitalizminin yığınları ekonomik yokoluşa sürüklemesinin yanısıra, ülkenin toplumsal yapısını parçalayan, kültürel/manevi çöküntüye uğratan müdahaleleri, yığınların tepkisinin yoğunlaşmasına ve genişlemesine yolaçar. Yığınların kaçınılmaz biçimde kendiliğinden oluşan bu tepkileri devrimci demokratik, sol, sosyalist halk güçlerinin etkinlik alanına sokulabildiğinde, düzeni köktenci biçimde tehdit eden bir güç haline gelir. İlerici güçler yığınla-

rın bu arayışına karşılık veremedikleri zaman, bu boşluk başka bir ideoloji ve önderlik tarafından doldurulur. Bu sürecin ilk uğrak noktası da, dinsel ideolojidir. İslâm dininin adil, eşitlikçi ve yozlaşmaya karşı özü, yığınların tepkilerinin odak noktası ve başkaldırının ideolojisi haline gelebilir. Ülkemizin toplumsal yapısı böyle bir sürece yatkındır.

12 Eylül ile birlikte bu sürecin önü alınmakla kalınmadı, böylesine büyük bir potansiyelin rejimin kanallarına akıtılmasına da vakit geçirmeden başlandı. MSP yöneticilerinin aklanması, '82 anayasa oylamasında tarikatlarla pazarlıklar yapılması, örgütlenmelerine ve varolan yasalarla bile açıkça çelişen çalışmalarına göz yumulması, devlet içinde kilit noktalarda temsil edilmelerinin sağlanması (aldığı bunca tepkiye karşın, V.Dinçerler neden hâlâ kuvvetli adam?), 12 Eylül'ün dinci akımlarla uzlaşmasının sonucudur.

Tüm bunlar, "irtica"nın en büyük toparlanmasını neden 12 Eylül dönemi içinde gerçekleştirdiği sorusunun da yanıtlarını veriyor. O halde şu saptamaları yeniden belirleyebiliriz:

- 12 Eylül askeri müdahalesi "irtica tehlikesi"ni demokrasiye karşı kullanmıştır.
- Müdahaleden sonra, 12 Eylül rejimi ile dinci akımlar arasında uzlaşma sağlanmıştır.
- 12 Eylül rejimi, böylelikle kendisi için potansiyel bir tehlikeyi de denetimi altına almıştır.

* * *

Yaşadığımız sorunu tüm boyutlarıyla kavradığımızda, tehlikenin tek başına laikliğin ortadan kaldırılmasıyla sınırlı olmadığı da görülecektir. Laiklik, gerici özlemlere karşı burjuva demokratik koşullarından sacayaklarından biridir ama, tek başına demokrasinin ve düşünce özgürlüğünün ölçütü değildir. İlerici-demokratik güçler laikliğin çiğnenmesine karşı çıkarken, onun içeriğini Kemalizmin de ötesine geçirmeye çalışırlar.

Laiklik Kemalizmin temel ilkelerinden biri olarak, ordunun da her dönemde kıskançlıkla sarıldığı bir ilke olmuştur. Hattâ o denli ki, 12 Eylül döneminde ordu Kemalizmin diğer özellikleriyle değil de, yalnızca laiklikle akla gelir, uyarı silahı olarak yalnızca laikliği elinde tutar olmuştur. Laiklik, varsayılan tehlikelere karşı ön plana çıkartılacak bir ideolojik öğe olduğu denli, iç bütünlüğün de temel direği olarak ortaya çıkmaktadır. Bugünlerde "irtica tehlikesi"nin birdenbire hortlatılmasının nedenlerinden biri de sözkonusu bütünlüğün yeniden tesisinden ötürü müdür, tartışılmaya değer.

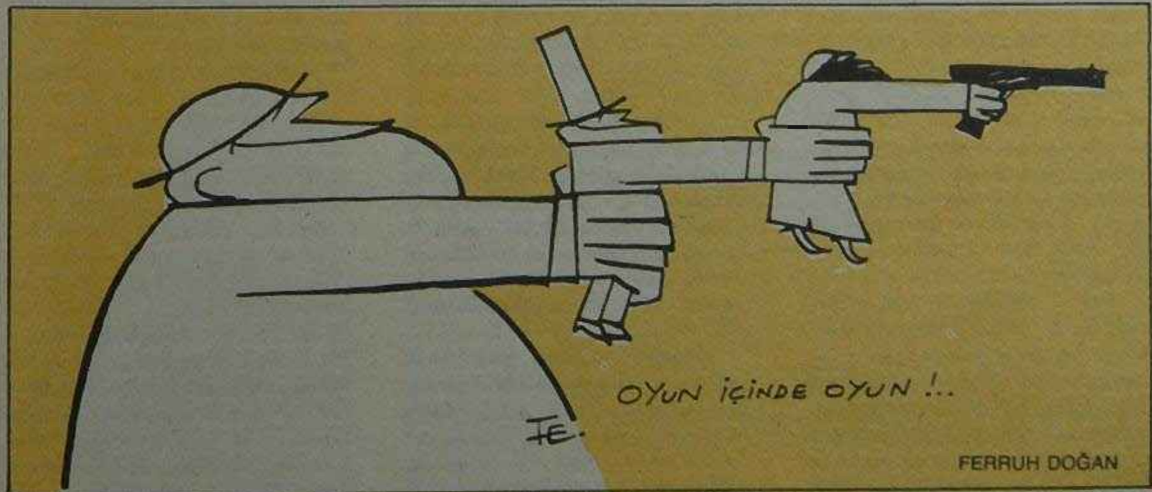
* * *

Demokrasi güçleri, ülkemizin onuru olan devrimci-demokratik, sol, sosyalist güçler son günlerdekine benzer gelişmeleri her zaman tedirginlik ve uyanıklıkla karşılamak durumundadır. Çünkü bugüne dek yaşadıklarımız, "terör" ya da "irtica" korkusunun toplumun üstüne salındığı günlerin hemen ardından, demokrasinin de altının oyulmaya başlandığını göstermiştir. Ülkemizin kaçınılmaz olarak içine girmekte olduğu demokratikleşme süreci mi önlenmek isteniyor, yoksa bu sürece karşı yeni müdahalelere mi çanak tutulmak isteniyor, şu günlerde tüm dikkatimiz bu sorular üstünde toplanmalıdır.

"İrtica" sorununun devlet katındaki tartışmasında, cumhurbaşkanlığı ile başbakanlık arasında ilk kez bu denli açıklıkta bir "çelişki" ye tanık olundu. Cumhurbaşkanının kara olarak nitelediği "irtica"yı, başbakan ak olarak ilan etti. Tabi alınmaya başlanan önlemler de bu ayrımın uzlaştırılmasından ibaret oldu. Belki de pekçoğu hiçbir "suçu" olmayan, sözde tarikat örgütlenmelerinin mensubu çok sayıda kişi, yurdun çeşitli yerlerinde topluluklar halinde tutuklanmaya başlandı, DGM'ler faaliyete geçti: hükümet sorunun üstüne birkaç kurbanlık koyun seçerek gitmiş oldu. Cumhurbaşkanlığı da kamuoyu vicdanının böyle hafifletilmesini yeterli görmüş olmalı ki, "irtica"ya karşı tek faaliyetini, dinci eğilimleriyle bilinen Kazım Oksay'ı afaroz etmekle sınırladı.

Bunca yaygarası yapılan Kemalizmin yalnızca laiklik kırıntısının - o da yalnızca devletin bir kurumunda - kaldığı tüm açıklığıyla görülmüş oldu. Dinsel inançların parayla satılıp-satın alındığı, parlamentosundan ezan seslerinin yükseldiği, din derslerinin öğretim

31.sayfada sürüyor...

1987 Bütçe Kanunu ve memurlar

Mevcut personel sisteminin gösterge tablosuyla, kat sayısıyla, yan ödemesiyle ve sosyal yardımlarıyla tam bir iflasın eşiğinde olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

ÖMER İNCE

MALİ HÜKÜMLERİNİN yürürlüğe girdiği 1970 yılından bu yana 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu 25 kez değişikliğe uğradı. ANAP Hükümeti 657 sayılı Yasada değişiklik için yeniden yetki aldı, ama çalışmalar bir türlü sonuçlandırılmadı. Yapılması düşünülenler kamuoyundan ısrarla saklanmakta, memurların durumlarında iyileştirmeler yapacağız türünden yuvarlak laflarla geçiştirilmektedir.

Bu yazı, 1987 yılı Bütçe Kanunu tasarısının Mecliste görüşüldüğü, yan ödeme ve yakacak yardımı ile ilgili Bakanlar Kurulu Kararlarının henüz yayımlanmadığı günlerde kaleme alındı. Ama öyle anlaşılıyor ki, 1987 yılının ilk yarısında aylık katsayısının 66, yan ödeme katsayısının 20, yakacak yardımının da 30 bin lira olacağına kesinleşmiş gözüyle bakabilir ve değerlendirmelerimizi buna göre yapabiliriz.

Mevcut gösterge tablosu ve katsayı sistemi içinde en alt derecedeki çıplak aylık ile en üst derecedeki çıplak aylık arasındaki fark giderek büyümektedir. 1987 yılının ilk yarısında müsteşar aylığının 15. derecenin ilk kademesindeki ilkokul mezunu bir memur aylığının 12.4 katı olduğunu görüyoruz. Bu fark 1986 yılının ilk yarısında katsayı 56 ve ikinci yarısında 62 iken yaklaşık 9.5 tur. Yani bir yıl içinde aradaki fark 3 kat daha artmıştır. Bu durum mevcut katsayı ve gösterge sisteminin çarpıklığını ortaya koymaktadır. Bu çarpıklıktan doğan rahatsızlıktan olsa gerek, yakacak yardımı alt derecedeki memurları korumak bahanesi ile her dereceye eşit oranda artırılmaktadır. Oysa bu yakacak yardımı artışı ile birlikte ortaya bir başka çarpık tablo ortaya çıkmaktadır. Sözgelimi 1987 yılının ilk yarısında 15. derecedeki bir memurun çıplak aylığı 25.080 lira, oysa yakacak yardımı 30.000 liradır. Yani yakacak yardımı asıl aylıktan fazladır. Burada gösterge ve katsayı sistemiyle ilgili bir başka çarpıcı karşılaştırma yapmak ihtiyacını duyuyoruz. 7. derecenin ikinci kademesinin göstergesi 610 dur. Bunun 66 katsayı ile çarpımı sonucunda bulunan 40.260 rakamı bugünkü asgari ücretin yani 41.400 liranın altında kalmaktadır. Başka bir deyişle yakacak yardımı ve yan ödeme hesaba katılmaksızın Aylık Gösterge Tablosunda yer alan 15 ile 7. derece arasındaki gösterge ile katsayı çarpımı sonucu bulunan çıplak aylıklar asgari ücretin altındadır. Maliye ve Gümrük Bakanlığının 30.9.1986 tarihli makamlarına göre 5-15 dereceler arasındaki memur kadrolarının 1.235.537, toplam memur kadrolarının da 1.456.441 olduğunu hesaba katılırsa,asgari ücret yönünden yapılan karşılaştırmanın ne kadar çok memuru ilgilendirdiği kolaylıkla anlaşılır.

ADNAN GÜRES

Konuya yan ödeme puanları ve yan ödeme katsayısındaki artış yönünden bakacak olursak; genelde idare hizmetleri sınıfında en yüksek yan ödeme puanı 2400, en düşük ise 250'dir. 1987 yılının ilk yarısı için yan ödeme katsayısında 1986 yılının ikinci yarısına göre bir puanlık bir artış öngörüldüğüne göre, genel idare hizmetlerinde en yüksek yan ödeme brüt 2400, en düşük yan ödeme ise brüt 250 lira artmış olacaktır. Yan ödeme sistemindeki esas sorun yan ödeme sisteminin yapısından ve karmaşıklığından kaynaklanmaktadır; kime, hangi, zaman, hangi ölçü esas alınarak verilmekte, bu belli değildir. Sözgelimi, teminindc hiç güçlük çekilmeyecek bir memura temininde güçlük zammı verilebilmektedir. Yan Ödeme Kararnamesinde, memurlara verilecek yan ödeme bazı memurlar için çok karmaşık esaslara bağlanmış, çoğu kez de ilgili bakanlıkların ve idarelerin takdirine bırakılmıştır.

1987 yılının ilk yarısında ele geçen net tutarlar yönünden birkaç örnek vererek yazımızı sürdürebiliriz. 10. derecenin 1. kademesinden aylık alan bekar bir ilkokul öğretmeninin eline aylık, yan ödeme, yakacak yardımı, eğitim ve öğretim tazminatı ve ek ders ücreti dahil net 96.301 lira geçecektir. Görüldüğü gibi gösterişli zam iddialarına rağmen, sözkonusu öğretmenin eline hâlâ 100.000 liranın altında para geçmektedir. 15. derecenin 1. kademesinden aylık alan ilkokul mezunu bir memurun durumu ise çok daha düşündürücüdür. Bu ilkokul mezunu memurun eline yan ödeme ve yakacak yardımı dahil net 52.125 lira geçecektir. Fakat fiyat artışları ve satınalma gücü açısından bakıldığında bu rakamların hiçbir şey ifade etmediği son derece açıktır.

Buraya kadar söylenenleri özetleyecek olursak, mevcut personel sisteminin gösterge tablosuyla, kat sayısıyla, yan ödemesiyle ve sosyal yardımıyla tam bir iflasın eşiğinde olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Öte yandan memurlara sahte hedef ve umutlar da gösterilmektedir. Özellikle KİT'lerde "iş güvencesi" olmayan sözleşmeli personel statüsü özendiriliyor ve hatta zaman zaman aba altından sopa gösterilerek zorlamalara başvuruluyor. Anayasanın 128 ve 233 sayılı KHK'nin 41. maddelerinde düzenlemelerin yasayla yapılması öngörüldüğü halde, 84/8432 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla oluşturulan Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu, sözleşmeli personel istihdamının usul ve esaslarını saptamakta ve böylelikle bir yasa koyucu gibi hareket ederek yetki aşımında bulunmaktadır. KİT'lerin özelleştirilmesi politi-

kası ile de bağlantılı olan sözleşmeli personel rejiminde meslekî gelecek ve çalışma hakkının idarenin kararına bağlı bulunduğu, süresi biten ve yenilenmeyen sözleşmeden ötürü, personelin bir hak talebinin söz konusu olmadığı hatırdan hiç çıkarılmamalıdır.

MEMURLARIN TOPLUMSAL-EKONOMİK İSTEMLERİ

Bu bilgilerden sonra ne gibi istemlerde bulunulabileceğini satırbaşları halinde sıralayabiliriz.

Asgari ücret gerçekçi ve çağdaş yöntemlerle yeniden saptanmalı ve memur aylıklarına esas göstergenin tabanı asgari ücrete bağlanmalıdır. Memur aylıklarının tabanı asgari ücrete bağlandıktan sonra yapılacak ikinci iş, gösterge tablosunun yeniden düzenlenmesidir. Bu gösterge tablosuna katsayı değil, geçinme endeksleri uygulanmalıdır. Yani net aylıklar fiyat artış hızına göre saptanmalıdır. Böylesi bir ücret düzeni memurların satın alma gücünü fiyat artışları karşısında mevcut sisteme oranla daha iyi koruyacaktır.

Tüm bunlara karşın, mevcut ekonomik sistemde ücret artışlarının fiyat artışlarını her zaman geriden izleyeceği açıktır. Bu bakımdan sportif, kültürel ve sosyal olanaklarla desteklenmiş bir lojman politikası uygulanmalıdır. Kreş sorunu öncelik ve ivedilikle çözüme kavuşturulması gereken bir konudur. Memurların sağlık haklarındaki kısıtlamalar kaldırılmalıdır. Okul öncesinden yüksek öğrenime tüm eğitim zincirinin parasız olması, eğitim ve öğretim kurumlarının niteliklerinin yükseltilmesi memurlar için de önemli bir konudur.

Bitirirken bilinen bir doğruyu tekrarlamak isteriz. Çalışanların ve bu arada memurların temel sorunu ülkenin ve kendi yazgılarının çizilmesinde söz ve karar sahibi olmaktır. O halde asıl gündem maddesi düşünce, anlatım ve örgütlenme özgürlüğüdür. Bu güne kadar edinilen deneyimleri değerlendirmek, memurların mücadeleye katılmalarını sağlayacak hedefleri belirlemektir.

Bu hedef grevli, toplu sözleşmeli sendikal hakların kazanılmasıdır. Bugünden yarına, başta işçi sınıfının sendikal örgütleriyle iletişim ve işbirliği içinde çalışmak ve çalışmaları başlatmak gerekiyor. Yukarda sıralanan öneriler bu esas gündem maddesi gözden kaçırılmadan ele alınmak durumundadır. ●

MECLİS NOTLARI

GÜNDÜZ İLERİ

Yeni Truva atları...

HİKAYEYİ duymuşsunuzdur, M.Ö.2000 yıllarında geçer. On yıldır kuşattıkları, fakat alamadıkları Truva kentini zaptetmek için yunanlılar bugüne kadar anlatılagelen bir hileye başvururlar: sözde geri çekilmeye kalktıkları sırada, tanrıça Athena'ya hediye sunar gibi görünerek, içine savaşçıların gizlendiği çok büyük tahta bir at yaparlar. Yunanlılara satılmış olan bir kişinin inandırması üzerine, tahta at zafer alameti olarak kentin içine alınır. Sonunda tahta atın içindeki yunanlı askerler gece dışarı çıkarak, kentin kapılarını açarlar. Sonuç bellidir: Truva, yunanlıların eline geçer.

Aradan neredeyse 4 bin yıl geçti. Truva Atı, toplumsal mücadelelerde daima hatırlanan bir simge oldu. Türkiye'de emekçilerin 1980'lerde yükselen toplumsal direnişi, körüklenen terör olaylarını önlemek gerekçesiyle yapılan askeri müdahale, arkasından antidemokratik bir ortamda hazırlanarak halkoyuna sunulan Anayasa ve bu bağlamda çıkarılan yasalarla kırıldı. İşçiler, işçi sınıfının Truva atlarınca kendi içlerinden de ihanete uğradılar; Türkiye işçi sınıfı, kazanılmış haklarını ellerinden alan Anayasa'ya "evet" çağrısı yapanları unutmadı. Emekçiler bugün de kendilerinden yana görünen Türk-İş'in 12 Eylül felsefesiyle özdeşleşen ANAP iktidarıyla flört edişine, SHP'nin örgüt tabanından en az elli yıl geride bulunan Meclis'teki milletvekillerinin "sol" ve "işçi sınıfı" sözcüklerini kullanmamaktaki bilinçli tavırlarına ibretle tanık oluyorlar.

Türkiye işçi sınıfının onuru olmuş DİSK'in yöneticileri yargılanırken, malvarlığı kayyımların yönetiminde bulunurken, grev, sendikal örgütlenmelerin önüne dev engeller konulurken, iktidar, SHP ve Türk-İş ne yapıyor?

SHP ara seçim şokundan sonra başlayan genel merkez ve meclis grubu arasındaki "bitmeyen kavga"dan başını kaldırıp toplum sorunlarına eğilecek zamanı bulamayacak kadar "aciz" bir tavır sergiliyor.

Türk-İş, yaklaşan genel kurulunun telaşı içinde bulunuyor.

Türkiye'de çalışma yaşamına ilişkin genel görüntü kaba çizgileri ile böyle. İşçi sınıfının 12 Eylül'den sonra geldiği nokta ise, DİSK GenelBaşkanı Abdullah Baştürk'ün bir süre önce Mülkiyeliler Birliği'nde verdiği konferansta, "1980'de bir işçi bir kilo ekmek için 18 dakika çalışması gerekirken, bugün 32 dakika çalışmak zorundadır. Bu yıllar arasında bu bir kilo şeker için 21 dakikadan 54 dakikaya, 1 kilo et için 4 saat 30 dakikadan 6 saat 4 dakikaya, bir çift ayakkabı için 32 saat 34 dakikadan 59 saat 40 dakikaya çıkmıştır." diye vurguladığı acı tabloda sergilendiği gibidir.

Ülkemizde çalışan insanlar yaşamlarını sürdürebilmenin mucizevi örneğini verirken, ANAP, SHP ve Türk-İş "vitrinde iyi görüntü" sunmaktan başka bir şey yapmazken, halkın sorunlarının dile getirildiği yer olması gereken Meclis'te neler oluyor? Basına yeterince yansımadı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesi Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülürken, dostlar alışverişte görsün kabilinden bir-iki hamasi laf dışında muhalefet ve iktidar partilerine mensup milletvekilleri hangi toplumsal sınıfların temsilcileri olduklarını, tutanaklara geçen konuşmalarıyla tarihe şerh düştüler.

Bakanlık bütçesi, 10 trilyonluk genel bütçe içinde 11.5 milyarlık bir payla 22'nci sırada yer alıyor. Bu bile iktidarın hangi toplumsal sınıfların yanında yer aldığının kesin kanıtı olmaya yeter.

Böylesine bilinçli bir yaklaşımla pastadan ayrılan payı kırıntı haline getirilen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesi Meclis'de görüşülürken söz alan 14 milletvekilinden bir tekinin bile "işçi sınıfı" demeye dili varmadı. Sosyal demokratlığı kimseye bırakmayan SHP'li komisyon üyesi milletvekilleri de, DİSK'in adını ağızlarına almaya cesaret edemediler.

SHP milletvekilleri Komisyon'da da konuşurken, "asgari ücret yetersizdir", "SSK'nın avukatlarının sorunları vardır", "işçi ücretleri gerilemiştir", "işsizlik artmıştır" gibi liberal bir siyasetçinin söylediklerinin ötesinde bir mesaj veremediler. Vermeleri de zaten beklenemezdi.

İşçi sınıfımız Truva atı öyküsünün yaşandığı 4000 yıl öncesinin toplumsal koşullarından elbetteki çok farklı bir dünyada bulunuyor. Truva atları işçi sınıfının bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini, tarihsel süreç içinde zaman zaman geriletebilir ama, bayrağı burçlara dikmesini asla önleyemeyecektir.

SHP'de sağ kanadın "isyanı" üzerine

Partinin ileri ve demokratik bir çizgide politika üretmesi yolunda sürekli uyarıda bulunan, parti içindeki "muvazaalıktan" sıyrılmayı başaran bir avuç milletvekili ile başta MKYK olmak üzere, parti örgütlerinin uyarılarını dikkate almayan İnönü, "sağ" ile uzlaşmanın sonuçlarını acı şekilde yaşamaya başladı.

GÜRBÜZ BARAN

SHP içinde, ara seçimlerden sonra yaşanan olaylar gösteriyor ki, 12 Eylül harekatından sonra oluşan meclisin parlamenterlerini seçen "makam", gerçekten bu seçimi özenle ve iyi bir şekilde yapmış. "Yat" deyince yatan, "kalk" deyince kalkan, bu denli sadık kişileri böylesine isabetli seçmek az buz işi değil.

Sosyal demokrat ismi taşıyan bir partiyi, talimatla kurdukları şimdi daha iyi anlaşılan parlamenterler, belirli olaylar karşısında çeşitli zaman aralıklarıyla, gruplar halinde ortaya çıkıp gerçek misyonlarını, verilen "özel" görevleri yerine getirdiler.

Bu anlamda ilk başkaldırı, Afyon Milletvekili Şükrü Yüzbaşıoğlu ve Günseli Özkaya'nın öncülük ettiği, "12 Eylül ve Cumhurbaşkanına bağlılık" bildirgesiyle kendini gösterdi. Hiç gerek yokken "Çankaya"ya sahip çıkma bildirgesinden sonra, kimlikleri açığa çıkanlar da, zaten partilerini terkederek bağımsız kaldılar. Bunların bir kısmı şimdi ANAP'lı. Öncülerden Şükrü Yüzbaşıoğlu resmen ANAP'a kayıt olmasa da, TBMM'deki oylamalarda iktidar mensuplarıyla birlikte el kaldırıp indiriyor. Sosyal Demokrat olarak ortaya çıkan partinin (HP) sade bir üyesi değil, "Genel Sekreteri" olan kişi de şimdi büyük sermayenin yedeğinde tuttuğu DYP saflarında.

Diğer Truva atlarının ortaya çıkması için de 28 Kasım ara seçimlerinin geçmesi gerekiyormuş.

İnönü zor günler içinde.

"İçimize aşırı solcular sızmış", "yöneticilerimiz için MİT soruşturması yapılsın" naraları atarak harekete geçen parti içindeki sağ kanat, Başkanlık Divanının tümden değiştirilmesini isteyerek, partinin sağa çekilmesinde yeni ödünler koparma yarışına girdiler. Genel Başkan Erdal İnönü de bunlarla pazarlığa oturma aşamasına kendisini soktu.

Partinin nitel gücünü ve nitel ağırlığını güçlendirmek yerine, sayısal endişeleri öne çıkaran İnönü, Başkanlık Divanında değişiklik yaptı ve seçimin büyük yükünü taşıyan Genel Başkan Yardımcısı Tevik Çavdar'ın kellesini bu "isyancılara" teslim etme yolunu seçti. Bu davranışıyla da partinin TBMM'deki sağ kanadına önemli bir ödün vererek kolunu kaptırmış oldu.

Milletvekillerine MKYK'nın gerekli ilgiyi göstermediğini ileri sürüp, halkın sorunlarıyla uğraşmak görevini bırakarak "şevkat" aramakla uğraşan, parti politikasını "sağ"da tutmayı başaran bu kişilere Genel Başkan sürekli "ilgi" ve "şevkat"ini esirgemedi.

Partinin ileri ve demokratik bir çizgide politika üretmesi yolunda sürekli uyarıda bulunan, parti içindeki "muvaazalıktan" sıyrılmayı başaran bir avuç milletvekili ile, başta MKYK olmak üzere, parti örgütlerinin uyarılarını dikkate almayan İnönü, "sağ" ile uzlaşmanın sonuçlarını acı şekilde yaşamaya başladı.

Gerici sağ kanadın isteklerinin sonu da gelmedi, gelmeyecekti. En kısa zamanda olağanüstü kurultaya gidilerek parti yönetimi kendilerine terkedilmeliydi. Bu arada partiden isteyen ayrılıyor, biraz gezip tozduktan, bin türlü pazarlıktan sonra yine "canı isteyince" partiye geri dönme özgürlüğü yaşanıyordu. Parti han kapısına dönüştürülmüştü. İnönü'ye karşı en çok kullanılan tahdit ise "DSP'ye gideriz haa..." idi.

Ara seçimler öncesi hemen her konuşmasında SHP'yi eleştirirken," biz onlar gibi 5 generalin izniyle parti kurup milletvekili olmadık" diyerek bunu övünç meselesi yapan Ecevit çifti, bu kez SHP'nin bu "Çankaya" kanadına mensup milletvekillerini tek tek Oran'daki evinde büyük saygılarla konuk edip, DSP'ye katabilmenin formüllerini kendileriyle tartışmaktaydı.

Yaşanan bunca deneyden sonra SHP yöneticileri başta Genel Başkan İnönü olmak üzere, ileri ve demokratik hedeflere sahip çıkmayı, gündemlerinin birinci maddesi olarak görmek zorundadırlar.

Demokrasinin kurumlaşabilmesinin yolu, artık sosyal demokratların birliğinden daha da çok sosyal demokrat partilerin kendi dışındaki sol ile, demokrasi ve barış güçleriyle işbirliğinden geçmektedir. ●

Tartışmak için değil, geleceği belirlemek için tartışmalıyız...

MEHMET İZER

6 YIL sonra, ülkede tartışmalar yeniden boyutlanmaya, geleceğe ilişkin önermeler çeşitlenmeye başladı. İstem dışı bir susuş döneminin ardından düşünceler, öneriler olabildiğince açık biçimde dile getirilir oldu. Artık, söylenmek istenenler ezopça değil, doğrudan dile getiriliyor. Bütün bunlar kuşkusuz sevindirici gelişmeler.

Gene sevindirici bir diğer gelişme de, bu tartışma ve önermelerin yalnızca, sözgelişi ikili üçlü konuşmalarda değil, paneller, açıkoturumlar gibi toplu ortamlarda ve asıl önemlisi de dergi sayfalarında yapılır olması. Gerek çıkmakta olanlarda, gerekse yeni çıkanlarda ve çıkış hazırlıkları sürenlerde hep aynı çaba görülüyor. Kuşku yok, çok sevindirici.

Ancak, sevinmek, umutlanmak ne yazık ki yeterli olamıyor. Çıkmış ya da yeni çıkacak bir derginin duyurusunu görüyorsunuz, umutlanıyorsunuz, bir kısım düşünceler daha yazılı duruma geçiyor diye, bekliyorsunuz, ancak sevinç bulutlanıyor. Yazılanlar, öne sürülen düşünceler, tartışma biçimi... sevinci gölgeleyen bir bulutun parçacıkları oluyor.

Kimi gerçekleri, olguları yinelemek pahasına birkez daha anımsamamız gerekiyor:

Türkiye, 1980 12 Eylülüyle başlayan dönemde, yalnızca bir "ara dönem" yaşamadı. Yapılanlar, yeni anayasa, yeni yasalar, yeni kurumlar...birbirlerinden bağımsız olgular değillerdi. Tümü siyasi bir yeniden organizasyonun parçalarını oluşturuyorlardı. Daha net biçimde söylersek, burjuva devlet yapısı yalnızca küçük değişimlere uğramamış, baştan aşağıya ve bir başka biçimde yeniden kurulmuştu. Bunu basit bir hükümet değişikliğiyle aynı değerde ele almak, birşeyin yalnızca örtüsünün kaldırılmış olduğunu, bugünlerde de yeniden görülmeye başladığını düşünmek; önce dünü,doğal olarak bugünü ve mutlak biçimde de yarını değerlendirememek sonucunu getirir. Ve bu cümle, basmakalıp, söylenip geçilivermiş bir cümle olarak de ele alınamaz. İçinde taşıdığı öz, ülkemizin, bizlerin yakın geleceğini de belirleyen kısa bir anlatımdır.

Tartışılmaya başlanan konuları bu siyasi çerçeveyi yoksayarak ele alamayız. Böylesi bir yaklaşım 1980 öncesinden, yaşadığımız altı yıldan hiçbir sonuç çıkaramamaktır. Basit biçimde ifade edilecek olursa, politika, kimilerinin, "yeter artık burada dursun" dediklerinde duran, gene birilerinin perdeyi araladığında durduğu noktadan süren birşey değildir. Demokrasiden, toplumsal ilerlemeden, aydınlık günlerden yana olan güçlerin, sol güçlerin politikayı böylesine hafif biçimde ele almaya hakları yoktur, olamaz.

Ülkedeki gelişmeleri "kadiri mutlak" dış güçlerin yönettiğini, onların güdümünde siyasal yapının üzerine kimi zaman örtü çekildiği, kiminde de açıldığı türünden, iç dinamiği yadsıyarak ele alan kimileri için, içine girdiğimiz günler, bir önceki paragraftaki ele alışa birebir uyma eğilimi gösteriyor. Tartışmalar, geçmişi hiç değerlendirmeksizin, üstelik sol güçlerin iç mücadelesinin en yüksek düzeyde olduğu günlerin söylemiyle başlatılmak isteniyor. Politik tartışmalarda, suçlama amacıyla kullanılan terminoloji, hiç sakınılmaksızın kullanılmaya başlanıyor. En önemlisi de, "kimlik" kanıtlamak, göstermek için; birlik değil, ayrım politikası hedefleniyor.

Türkiye yeni bir dönemdedir. Bugünü, dünden yola çıkarak değerlendirmek ve politikalarımızı ona göre belirlemek durumundayız. Bu değerlendirmenin sonucu ayrılıkları belirlemek değil, birlikte bulunmak doğrultusunda olmalıdır. Sol güçlerin gelişkin bir demokrasi için, tekellerin egemenliğinin kırılması için, ABD ve NATO'yla ilişkilerin ulusal bağımsızlığı sağlayacak biçimde değiştirilmesi için, faşizme, emperyalizme, şovenizme karşı birlikte yürüyecekleri çok uzun bir yol vardır. Bu yolda hiçbir sol güç "tren kaçıyor" mu kaygusuyla, "kaybolan yıllar" kaygusuyla ayrım noktalarını öne çıkararak yer alamaz. Bu, sol güçlerin bulanık, sisli bir ortayol bulmaları anlamına hiç gelmez. Elbetteki Türkiye'nin yakın ve uzak geleceği bugünü için birbirinden farklı, çok farklı düşünceleri savunan sol güçler var olacaktır. Bu güçler, elbetteki kendi çözümlerini, önerilerini açıkça dile getireceklerdir. Yine elbetteki diğer sol güçlerle tartışma içinde bulunacaklardır. Ama burada gözetilecek tek nokta vardır: Birlik.

Ayrımları öne çıkarmayı ilk iş olarak gören politikaların bu amacı gözardı etmekte oldukları kuşku götürmüyor, Ve bunu elbette ki, yalnızca öznel kaygular da açıklamaya yetmez. Sorunun temelinde, pek de önemsenmeyen demokratik haklar, demokrasi mücadelesi yeralıyor. Ve işte burada da asıl tartışılması gereken konu ortaya çıkıyor, bizlerce tartışılıyor.

Ama burada altını çizmemiz gereken bir nokta daha var: Gelişkin bir demokrasi için faşizme karşı olan güçlerin sol bloğunu öneren politik hareketler de, bu yanlışların üzerine birliği gözetmeksizin gidemezler, hele tartışmalarda kullanılan üslup, demokratik haklar ve demokrasi mücadelesini hiç unutturamaz.

Görünen odur ki, gündemimize yeni bir madde daha eklenmektedir: Birliği önemsemeyen, gözardı eden, "daha sonraki" iş olarak gören eğilimlere, yılmadan birlikte mücadelenin gereklerini anlatmak, sol bloğun işlevini tekrar tekrar anımsatmak. ●

Tartışılanlar ve sol parti

ALİ SERCAN

SAÇAK ve Zemin dergilerinin başını çektiği ve Aybar-Doğu Perinçek isimleri peşinde sürüklenen parti girişimi, 14 Aralık toplantısıyla kuruluş sürecini ilan etti. Bu girişim, "sosyalist olmayanların sosyalist parti kurma çabaları" (1) olarak adlandırılıyor. Bir dergide yeralan bu ifade, kuşkusuz yaygın ve genel bir yargıyı dile getiriyor. Yerinde olmadığını söylemek mümkün değil. Parti girişiminin kendi "içinde" yapılan değerlendirmeler bu kanıyı daha da güçlendiriyor. Bu girişimi destekleyen bir çevre, 14 Aralık toplantısıyla ilgili görüşlerini, "önceden", Zemin dergisinde duyurdu. (2) Orhan Dilber ve Emin Tanrıyar ortak yazılarında, "deyim yerindeyse Türkiye sosyalist hareketinin birikimini daha da az temsil eden, daha çok insanın katılımıyla yapılacak bir toplantı" saptamasını yapıyorlar. Yazarlar bu durumu iki yanlı bir olumsuzluk olarak gördüklerini açıklıyorlar. Birinci olumsuzluk kaynağının, irtibat komitesi ve bu komitedeki bazı eğilimler olduğu söyleniyor. İkinci olumsuzluk ise, diğer sosyalist çevrelerin katılmamasında görülüyor. Bu noktadan sonra da, eleştireni ve eleştirileni ile, nasıl bir parti girişiminden söz edildiği daha iyi anlaşılıyor:

"Katılmayış konusunda 'ihbarcı Doğu' ve 'anti-leninist Aybar' ile bu iş olmaz şeklinde zenginleşen bu görüş, kendi önüne başka bir parti hedefi de koymamaktadır. Yani gerek ihbarcılara karşı, gerekse antileninistlere karşı herhangi bir mücadele perspektifi konmadığı gibi başka bir alternatif de önerilmemektedir." Dilber ve Tanrıyar'a göre sorumlu tutum şöyle olmalıydı: "Eğer gerçekten süreçten böylesine kaygu duyuluyorsa, bu kayguyu kendilerine saklayıp, sınıfın ve ezilen kesimlerin bazılarına da musallat olması mukadder olan bu akımlara karşı mücadele ederek, diğer kesimler ile de paylaşılması gerekirdi... Doğu'nun temsil ettiği çizginin ihbarcı geleneği ve Aybar'ın antileninistliği, şüphesiz bizim için de bir sorundur. Ama biz bunlara isimler olarak bakmıyoruz ve bakmamalıyız."

Ne alaycı olmaya niyetimiz var, ne de yersiz tartışmalara girmeye. Peki bu manzara karşısında ne yapılır? Bir "sosyalist parti" kuruluş toplantısı yapılıyor. Yukardaki düşünceler, katılan görüşlerden bir tanesine ait. Bir tarafta Aybar ve çevresi, bir tarafta Doğu Perinçek ve çevresi. Yalçın Küçük de sanki kareyi tamamlıyor. "Seviniyorum, alkışlıyorum, beğeniyorum" sözcükleriyle girişimin içinde yeralıyor, süreci en baştan teşhis edenleri, komikleşmeye çalışan benzetmelerle eleştiriyor, sonra da ciddiyetini takınıp, "anti-sovyetizme ...dayalı bir parti içinde benim...bulunabileceğim dayanaksız bir hayaldir" diyerek noktayı koyuyor. Aybar, Perinçek ve Dilber sosyalist sistem karşıtlığını temel almaları yüzünden Yalçın Küçük'ü kaçırdılar! Bir süreç ki, neresinden baksanız çivisi çıkmış, hangi bileşeni tutulsa elde kalır. Geriye olaya yalnızca sosyalist isminin cazibesiyle katılmış unsurlar kalıyor. Kimi zaman insan kendi deneyiyle öğrenmek zorunda kalır. Onlara sabır dilemek gerekiyor.

"SOSYALİST PARTİ" ÇALIŞMALARI NEDEN KISIR KALIYOR?

Dilber ve Tanrıyar parti girişiminin kısırlığının nedenlerini ararken, suçun bir bölümünü **Gün**'e yıkmaya çalışıyorlar:"... alternatif parti olarak ileri sürdükleri - demokratik sol blok, cephe partisi - gibi öneriler gerçek bir ciddiyetten yoksun ve sadece varolan girişimi baltalamak için ortaya atılmış öneriler olarak kalmıştır." Büyük haksızlık! Yanlış kapı çalınıyor. Çünkü Gün'de yeralan yazılarda hiçbir zaman alternatif parti girişimlerinden söz edilmedi, ancak ortada temelden ve bütünüyle farklı parti ve partileşme anlayışları olduğu vurgulandı. Gün'de aktüel üç eğilim şöyle özetlenmişti: "Önümüzdeki dönemde solda başlıca üç eğilimin birarada görüleceği anlaşılıyor. Birincisi, dünyanın başını ve sonunu sosyal demokrasiyle sınırlı gören solculuk; ikincisi, oportünist örgütsel çıkışlar ve üçüncüsü demokratik birlik hareketi, başka bir deyişle sol blok." (3) Sonuncu eğilim tekilliği, tekleşmeyi ifade eden, ikincisi çoğul. Kimi solcuların gerçeği bu. Sözü edilen parti girişiminin bizzat kendisi çoğullaşma eğilimlerini içinde barındırıyor. Gönüllerde yatan aslanlar açıkça dile getiriliyor. Örneğin Aybar, sosyalist partiyi kimse gelmese de kuracağını söylüyordu. Dilber-Tanrıyar dışlanana kadar işin içinde kalacaklarını belirterek, "birleşik" partiyi benimseme derecelerini gösteriyorlar. Ayrıca, parti girişiminin kendilerine ait olduğunu gösteriyorlar. Ayrıca, parti girişiminin kendilerine ait olduğunu varsaydıları bir alanda uzak kalması gerektiğini, kendini "bir işçi kitle partisi" yerine ikame etmemesi gerektiğini savunuyorlar. Yalçın Küçük, türkçenin esnekliğinden yararlanarak, "sosyalistlerin partisinin" kurulmasından "sosyalistlerin partilerinin" kurulmasına geçiveriyor. Gerçekten gönüllerde çok aslan yatıyor. O girişimden bu girişime, o dergiden ötekine daha çok dolaşan olacak gibi görünüyor.

Gün'ün değişik sayılarında bu arayışların ortak noktalarına dikkat çekilmişti: 1.Sosyalizmin hiçbir temel normunu içinde barındırmayan sosyalist etiketi, 2.Kaybedilenin ya da hiç olmayanın yerine konulacak bir kimlik edinme telaşı, 3.Yalnızca cücelikten kurtulmak için birleşik bir görüntü vermek ya da yalnızca daha kitlesel (!) görünmek için görünümde bir birleşiklik yaratma çabası, 4.Bilimsel sosyalist partilerin yasaklanmış olmasını benimsemek, içine sindirmek ve boşluktan yararlanarak parsa toplama telaşı, 5.Demokrasi savaşımını, demokrasi

güçlerini, demokratik cepheyi, devrimci-demokratik iktidar olanaklarını küçümseyen sözde keskinlik.

Okuyucu bu değerlendirmelerin herhangi bir girişimi baltalamakla ilgisinin olmayıp, farklı bir sınıfsal konum ve tutuma işaret ettiğini açıkça görecektir.

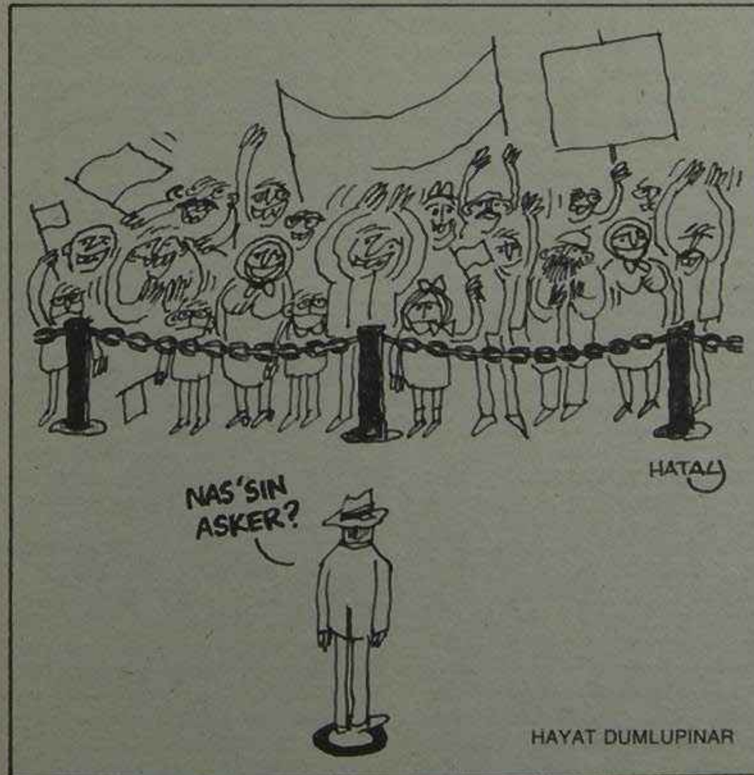
SOL PARTİNİN TEMELLERİ ÜZERİNE

Çizginin öbür tarafında gerçekten başka bir platform üzerinde tartışılıyor. Demokrasiyi kazanmak amacını taşıyan örgütlü bir birliğin sorunları nedir? Bu örgütlenme nasıl olgunlaşacak, hedefleri ne olacak, bileşenleri kimlerdir? M.Ali Aslan'ın derlediği **Sosyalist Parti Tartışmaları** (4) kitabında yeralan üç yazıdan aktarmak istediğimiz bölümlerde bunlar ele alınıyor. M.Ali Aslan, kimi sosyalistlere, sosyalist partinin gerekliliği, yasal durum ve sosyalistlerin birliğini içeren sorular göndermiş ve yanıtları yazılı olarak toplanmıştı. Yer darlığı nedeniyle yalnızca üç yazıdan, o da oldukça sınırlı alıntılar yapabiliyoruz. Ancak kuşkusuz, okur metinlerin bütününe ve diğer yazılara kaynağından ulaşabilecektir.

Öte yandan, solun bir cephe ya da blok partisi oluşturması gereksinimini paylaşan, ancak temel önermelerde oldukça farklılıklar taşıyan görüşler de bulunuyor. Saçak dergisine hernasılsa girmiş Onur Erk imzalı yazı (5) böyle bir örnek. Onur Erk'in ortaya koyduğu farklılıklardan biri birleşik partinin sosyalist karakterini savunması. Bu konunun gerçekten netleşmeye gereksinim duyduğu söz götürmez. **Gün**'de bu konuda yazılanlar bir basamak oluşturmayı amaçlıyordu:

"...Ortaya konulan hedef, gerçekte geleceğinde genişlik barındıran bir darlık taşıyor. İlk önce tüm sosyalist eğilimli güçlerin bağlaşıklığının kurulması isteniyor. Bunun bir parti biçiminde organize olabileceği tartışılıyor. Bu partinin daha geniş bir demokrasi cephesinin nüvesi, itici gücü ve dinamosu olması öngörülüyor. Demek ki, en başta biraraya gelmesi gözetilen siyasi akım, çevre ya da kişiler, politikaya işçi sınıfına yakın konumlardan bakabilenler oluyor...Daha geniş oluşumları kolaylaştıracak olan bu 'iç birlik'tir. Ayrıca sol blok kuşkusuz demokratik bir oluşumu ifade eder. Birleşik bir siyasi bütün, bileşenlerinin kendi eğilimleri ile değil, birleşme nedeni olan siyasi hedefe göre tanımlanır...Sol bloğun örgütsel yaşam kazanmasında ve onlarla beraber, çok sayıda aydının da işçi sınıfı konumlarından hareket etmesi çok doğaldır. Çünkü ancak bu ortak nokta, toplumsal ilerlemenin gerek ulusal, gerek tüm insanlık ölçeğindeki sorunların çözümüne olanak vermektedir. Türkiye'de ilerici aydınların sosyalist harekete yakınlığının ya da bütünleşmesinin nedeni budur." (6)

Ancak asıl önemli ayrım, Onur Erk'in bir nokta daha önce sözü edilen sosyalist parti önericileriyle buluşmasında görülüyor. Buna kısaca demokrasi savaşımını küçümseme eğilimi denebilir. Bir bölüm sosyalistin kendilerine sosyalizmin demokratlıkla kaynaşmasını önleme, sosyalizmin temizliğini koruma misyonu verdiği görülüyor. Bu nedenle her türlü demokratik talep ve hedeften uzak durulmaya çalışılıyor, demokrasi için savaşım, demokrasi cephesi ve demokratik iktidar kavramlarından neredeyse ürküntü duyuluyor. Sonuçta sol blok-birleşik parti-cephe partisi anlayışı savunulsa bile, böylesi bir organizasyonu gerçek anlam ve içeriğine kavuşturmak mümkün olamıyor. O zaman parti teorisi zorlanmaya başlıyor, kendine göre yeni ilkeler tarif ediliyor, giderek sol blok partisine güncel savaşım hedeflerini bütünüyle unutturan görevler yükleniyor. Teoride ve politikada sekterlik, birleşik savaşımı reddeder. Bu iki anlayış zıt kutuplarda yeralan düşmanlardır. Kesinlikle birisi ötekini altetmek zorundadır. Birliğe yönelik olarak sürdürülen tartışmaların, her türlü sekterlik çıkmazlarını aşabileceği umudunu taşıyoruz, taşımak istiyoruz.

HAYAT DUMLUPINAR

(1) Gelenek Kitap Dizisi, Kasım, Aralık'86, **Gelenek Gündemi**
(2) O.Dilber-E.Tanrıyar, **Kavga Yeni Başlayacak**, Zemin, Aralık'86.
(3) M.Güner, **Ara Seçimler ve Solda Politika**, Gün, Kasım'86.
(4) Onur Erk, **Sosyalist Parti Tartışmaları**, Saçak, Aralık'86.
(5) M.Ali Aslan, **Sosyalist Parti Tartışmaları**, Demokrasi Yayınları
(6) Ali Sercan, **Demokrasi ve Cephe Sorunu**, Gün, Ağustos'86.

Solda birlik üstüne üç görüş

Dr. TARIK ZİYA EKİNCİ

(...) Türkiye'de demokrası mücadelesini sağlıklı bir biçimde yürütebilmenin baş koşulu, elverişli bir siyasal mücadele örgütünün, diğer bir deyimle, bir siyasal partinin bulunabilmesi, ya da oluşturulabilmesidir. Örgütsüz mücadelenin başarı şansı yoktur. Bu yolla sağlanan kazanımlar kalıcı olmaz.

Türkiye'de gelişkin bir burjuva demokrasisinin yerleşmesi ve yaşatılmasının nesnel koşulları vardır. Geniş kitlelerin özlemini çektiği bir demokrasinin, adım, adım yaşama geçmesi için gerekli olan öznel ögedir. Diğer bir deyimle amaca uygun bir siyasal partidir.

(...)Türkiye demokrasi mücadelesini kurulu sol eğilimli partilere bırakmanın demokratik gelişmeyi sınırlamak ve tekelci burjuvazinin denetiminde kalmasına boyun eğmek anlamına geldiği açıktır. Bugünkü koşullarda sosyalist bir partinin kurulması koşulları da olmadığına göre, demokrasi mücadelesini yürütecek bağımsız bir kitle partisinin kurulması kaçınılmazdır. Böyle bir partinin kurulması için nesnel ve yasal koşullar vardır.

(...)Demokrasi mücadelesini yürütecek ve bu mücadelenin önündeki görevleri bilinçle yerine getirecek bağımsız siyasal partiyi demokrasiden yana tüm toplumsal güçlerin temsilcileri kurmalıdır. Türkiye İşçi Sınıfının sınıf bilinci yükselmiş politik kadroları, sendikacılar, bilinçli işçiler ve işçi sınıfı siyasal hareketi içinde yetişmiş deneyimli devrimci aydınlar; demokrasiye gönülden bağlı, tutarlı demokrat aydınlar, çeşitli yöntemlerle görevlerinden atılan üniversite öğretim üyeleri, ilerici yazarlar ve sanatçılar; köylü kentli tüm emekçiler; Türkiye'nin kalkınmış, ileri, bağımsız, demokratik bir sanayi ülkesi olması idealine gönül veren ve parti programını beğenen sosyal demokratlar; kuracaklardır.

Niteliklerini, temel görevlerini açıkladığımız ve toplumsal yapısını belirlediğimiz bu parti, geniş tabanlı bir kitle partisi olacaktır.

Türkiye'de gelişkin bir demokrasinin yerleşmesinden, gelişip kök salmasından yana olan tüm sınıf ve katmanların değişik menfaatlerini ortak bir platformda, ileri boyutlu, gelişkin bir demokratik düzen içinde uzlaştırmayı başaran bir parti olacaktır.

Gelişkin bir demokrasi olmadan bu toplumsal kategorilerin hiçbirinin ne ekonomik beklentileri, ne de özgürlük istekleri gerçekleşemez. Bundan dolayı demokrasiden çıkar bekliyen tüm toplumsal güçler bu partinin programı etrafında ulusal bir konsensüs içinde toplanacaklardır.

O halde, bugün Türkiye'de demokrasi mücadelesini yürütecek parti ulusal demokratik nitelikleri ağır basan geniş tabanlı bir kitle partisi olacaktır.

Türkiye demokrasi mücadelesinin önündeki görevler, bu parti programının temel ilkelerini oluşturacaktır. Bu görevlerden kalkarak parti programının temel ilkelerini şöylece sıralamak mümkündür. a) Bu program, 1982 Anayasası'nı, her türlü düşüncenin özgürce savunulmasını ve örgütlenebilmesini garanti altına alabilecek biçimde, temelden değiştirmeyi öngörmelidir. b) Bu programda, Türkiye'nin NATO'dan çıkacağı, bağımsız, bölge ve dünya barışını temel alan bir dış politika izleyeceği taahhüt edilmelidir. c) Toprak reformunun süratle ve tüm ülkede birden gerçekleştirileceği, bu reformun tarım reformu ile bütünleştirileceği ve ağalık düzeninin köktenci bir biçimde tasfiye edileceği taahhüt edilecektir. d) Plana dayalı, milli geliri arttırıcı, tekellerin yıkıcı gücünü sınırlayan, ekonomik büyümeyi ve sanayileşmeyi ön plana alan, uluslararası finans kuruluşlarından bağımsız, monetarist-enflasyonist politikayı mahkum eden bir ekonomik modeli savunmalıdır. e) Bu program, komşularımızla olan ilişkilere egemen kılınmak istenen demagojik ve önyargılı düşmanca politikaların içyüzünü, ülkenin somut tarihsel gerçeklerine dayanan çözümlemelerle açıklamalı ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesini sağlıyacak ilkeleri kapsamalıdır. f) Bu program, Türkiye'de Batı tipi yetkin bir demokratik düzenin kurulması için, düşüncelerin açıklanması ve örgütlenmesine getirilen her türlü yasaklama ve sınırlamaların kaldırılacağını açıklamalıdır. g) Bu program, bir genel af yasası ile 1402'den mağdur olan tüm çalışanların görevlerine dönmelerini sağlıyacak bir yasal düzenlemeyi taahhüt etmelidir. Demokrasi mücadelesini ön planda tutan, demokrasiden yana sınıf ve katmanları ulusal demokratik bir cephe içinde birleştirecek bu partinin adı, onun işlevlerini ve niteliklerini belirleyecek bir ad olmalıdır. ●

MÜŞFİK EREM

(...)Türkiye'nin bugünkü koşullarında, yani tekelleşme aşamasına gelmiş kapitalist üretim ilişkilerinin hakim olduğu koşullarda sosyalist parti bir GEREKLİLİK değil, bir OLGU'dur. Benzer üretim ilişkileri içindeki her ülkede de bu olgu görülmektedir. Ama legal'de veya illegal'de...

Zira çok açıktır ki, kapitalist üretim ilişkilerinin gelişkinliğine paralel olarak işçi sınıfı da nicel ve de nitel yönlerden gelişmektedir. Bu gelişme işçi sınıfının politik hareketinin gelişmesi demektir. Gelişen bu koşullarda sosyalist partiler birer olgu haline gelmektedirler.

Ülkemizde de durum böyledir. 19'uncu asrın ikinci yarısında gelişmeye başlayan işçi sınıfının ekonomik nitelikli hareketi, 20'inci yüzyılın ilk çeyreği içinde politik nitelik de kazanmıştır. Ve o yıllardan bu yana hareketin iç dinamiği ve/veya yukarıda sözü geçen dış etkenlerle illegal veya legal planda gelişmesini sürdürmüştür. Çok doğaldır ki işçi sınıfının politik hareketi legalde daha büyük bir gelişme şansına sahiptir. Bu nedenle sosyalistler, demokratikleşme sürecinin belirli bir aşamasında yasal mücadele olanaklarını araştırırlar. Güncelleşen tartışma içinde yer alan görüşlerin büyük bir çoğunluğu, sanırım bu düşünceden kaynaklanmaktadırlar.

Şimdi bir an için kabul edelim ki, 2'nci sorunuza verdiğim yanıtta yanılıyorum. Yani anayasal ve yasal düzenlemeler ve de iktidarın siyasi niteliği yasal sosyalist harekete engel değildir. -

Sayın M.Ali Aslan, yukarıdaki açıklamalarımdan da anlaşılacağı gibi, bu durumda dahi yeni sosyalist partinin kurulmasına gerek yoktur. Zengin bir deney birikimine sahibolan işçi sınıfının politik hareketinin bütününde yasallaşması için mücadele edilmelidir. (...)Varolan bu koşullar içinde bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin, tüm sosyalistlerin, demokratların, ilericilerin en geniş birliğine ihtiyacı vardır. Bu birliğin oluşumunda sosyalistlere büyük görevler düşmektedir. Nesnel durum elverişli ise "ki bunu saptamak belirli bir çalışmayla mümkündür" demokratik nitelikli politik bir hareket söz konusu olabilir.

Bu noktada denebilir ki "son bir iki yıl içinde politik sahnede yer alan (kendi deyimleriyle) sosyal demokrat ve demokratik sol iki siyasi hareket vardır. Buralarda çalışılabilir."

Yukarıda birkaç satırla değindiğim siyasi tablo karşısında, anti-emperyalist, anti-tekel, anti-militarist ve anti-şoven niteliklere sahip bir programa ihtiyaç vardır. Sizin de dikkatinizi çekmiştir, sözü geçen her iki siyasi partinin programları bu karakterden o kadar uzaktır ki! Yapıları da dikkate alındığında yukarıda belirttiğim dört hedef için verilecek mücadelelerde bu partilerin tavırları zaman zaman yanıltıcı, etkinlikleri sınırlı olacaktır. Bu karakterleriyle varolan iktidarın politikasına alternatif olabilecek bir görünümleri de yoktur.
(...)Ancak sosyalistlerin de kuruluşunda ve örgütlenmesinde görev alacakları, anti-emperyalist, anti-tekel, anti-şoven nitelikli siyasi bir hareketin, sosyal demokratlarla güç ve eylem birliği halinde olması gereklidir. Çünkü her şeye rağmen sosyal demokrasi toplumumuzda yadsınamayacak önemli bir olgudur. Ve demokrasi mücadelesinin başta sosyalistler olmak üzere tüm demokratların, ilerici aydınların en geniş birliğine ihtiyacı vardır. ●

YILDIRIM KOÇ

1. Sosyalist Parti, (1) dünyanın ve ülkenin yapısı ve dinamiği, (2) nihai amaç ve ara aşamalar ve (3) nihai amaca giden yol ve kullanılacak yöntemler konusunda genel hatlarıyla ortak düşünmeyi öngörür. Bu konuda doğru çözümlere ulaştıklarına inananlar, "dünyayı değiştirme" mücadelesini ancak örgütlü bir biçimde başarabileceklerinden, sosyalist bir parti kurma mücadelesi vermelidirler. Ancak ben bu konularda yapılan çözümlemelerin doğruluğuna, öne sürülen önerilerin gerçekçiliğine inanmıyorum. Kanımca, bugün yapılması gereken, bir taraftan işçi sınıfının gelişen ve gelişecek mücadelesi içinde mümkün olduğunca yer alırken, diğer taraftan geçmişte doğruluğu "varsayılan" birçok düşüncenin Marksizmle ilişkisini sorgulamak, son 30 yılın dünyadaki ve ülkemizdeki deneyimleri ışığında gerçekliği kavramak ve onu nihai amaç doğrultusunda dönüştürme yol ve yöntemlerini aramaktır.

2. Anayasa ve yasal düzenlemelerin, bugünkü uygulanan biçimlerinin uzun hedefli ve politik, ekonomik ve toplumsal yapıyı radikal bir biçimde dönüştürmeyi amaçlayan bir sosyalist partiye olanak tanımadığı kanısındayım. Ancak Batı Avrupa'da görülen biçimiyle sosyalist partiler sanıyorum bugün de kurulabilir.

3. Çeşitli sosyalist siyasetlerin, eğilimleri veya grupların uzun hedefi ve politik, ekonomik ve toplumsal yapıyı radikal bir biçimde dönüştürmeyi amaçlayan bir sosyalist partide bir araya gelmesinin gereğine ve olanağına inanmıyorum. Sosyalistlerin bir bölümü, birinci soruya verilen yanıtta belirtilen soruları yanıtlayabildiklerini ileri sürüyorlar. Bunlar için sorun legalitenin sınırlarının genişletilmesi ve uygun çalışma ortamının yaratılmasıdır. Birçok insan ise, yıllardır süren çabalarının sonucunda geçmişte verilmiş yanıtların yetersiz olduğu sonucuna varmış; çok değişik açılardan yanıtlar arıyor. Kafasında aynı yanıtları olanlar aynı sosyalist siyasal örgütlenme içinde yer alabilir. Yanıt arayanlar ise belirleyemedikleri yanıtlar etrafında siyasal örgütlenmeye gidemezler. Sosyalist parti, ana konularda yanıtların arandığı bir tartışma platformu değil, genel çizgileri belirlenmiş bir amaç için ve çizgide dünyayı dönüştürme mücadelesini yürüten ve tartışmaların ikinci konularda kaldığı bir örgüttür. Bugünkü çok farklı sosyalizm anlayışları ve sorular karşısında sosyalizmi amaçlayan geniş tabanlı ve kapsamlı bir siyasal örgütlenmenin olanaklı olduğunu da düşünemiyorum. Ama çok daha sınırlı bir program etrafında, öncelikle işçi sınıfının örgütlenmesini ve kitle mücadelesini geliştirmeyi ve demokrasinin sınırları ve kapsamını genişletmeyi amaçlayan tüm çalışmalarıyla yasal bir siyasal örgütlenme, kendi çevrelerden destek gördüğü takdirde, kendi programıyla sınırlı başarılar elde edebilir. ●

12 Eylül'den belgeler

İşkence uygulamalarında gözden ırak tutulan bir cezaevi

NEDEN DİYARBAKIR?

Diyarbakır Cezaevi'nin tüyler ürpertici gerçeğini gözler önüne getiren "Neden Diyarbakır?" yazı dizimizi bu sayımızda tamamlıyoruz. Baskının ve işkencenin katmerlisini yaşamış olan Diyarbakır Cezaevi, 12 Eylül döneminin Doğu'da açtığı yaraların ifadesidir. Kuşkusuz cezaevi gerçeği, içinde bulunduğumuz dönemde yalnızca yaşanılanların teşhir edilmesi ve içdökmenin ötesinde, dersler çıkartılacak, mücadele azmini bileyecek büyük bir deney alanı haline geldi. "Neden Diyarbakır?" dizisinin bu içeriğe karşılık düştüğünü ve bu nedenle önemli okunması gerektiğini düşünüyoruz. Ülkemizin demokratikleştirilmesi, Diyarbakır'ların bir daha olmasından geçiyor.

4. Cezaevindeki uygulamayı fiilen organize eden ve yöneten kadro:

Bunlar cezaevini yönetme yetkisine sahip rütbelilerdi. Cezaevi müdürü, iç emniyet amiri, dış bölük komutanı bu kadroyu oluşturuyordu.

12 Eylül'ün ordudaki emir-komuta zinciri içinde yapıldığı, bu hareketi yapanlarca birçok vesilelerle dile getirilmiştir. Şüphesiz bu hareketle yapılan yeni düzenlemelerden biri de yurt çapında kurulan askeri cezaevleridir. Tüm askeri cezaevleri bulunduğu bölgenin sıkıyönetim komutanına emir-komuta zinciri içinde bağlı olan askeri birimlerdir. Diyarbakır cezaevi de bu ünitelerden biri olduğuna göre, buradaki uygulamanın 12 Eylül hareketinin emir komutası içinde yeraldığı ortadadır. Yani Diyarbakır Özel Askeri Cezaevini kendi başına buyruk, özerk bir askeri birim olarak düşünmek mümkün değildir. Bura daki olaylardan salt oradaki işkenceci askerleri sorumlu tutmak yanlıştır. Hedef şaşırtmasıdır.

Cezaevinin iç emniyet amiri yüzbaşı Esat Oktay Yıldıran, tüm tutukluların dikkatini çeken biriydi. Gerek ideolojik yapısı, gerekse işkence uygulamalarıyla gerçek bir uzmandı. Bu konuda "evrensel" bir eğitimden geçtiği belliydi. Arkasında dolaşan "Co" isimli kurt köpeği vereceği her emri uygulamaya amade bekleyen işkenceci ekibiyle tam bir gestapo şefine benziyordu.

İşkence işlerinde kullandığı şahısları tutuklulara karşı kışkırtmada da çok başarılıydı. İşkence anında askerlerin yaptığı bazı konuşmaların onlara ait olmadığı kolayca anlaşılıyordu. Örneğin, "ulan o... çocukları, askerler sömürücüdür diyorsunuz. Ben tarlada çalışırken siz bizim sırtımızdan okuyup mühendis, doktor, öğretmen oldunuz. Esas siz sömürücüsünüz. Sizi burda adam edeceğiz. Kuyruğunuzu keseceğiz, burdan çıksanız bile en çok bir kaç yıl yaşarsınız. Öleni de tutup çöp sepetine atarım. Eğitim zayiatı tutanağı tutuldumu bana bir şey olmaz" diyorlardı.

Askerlikte hakiki mermilerle yapılan tatbikatlarda belli bir yüzdenin altında kalan ölümler normal sayılır ve bundan kimse sorumlu tutulmaz. Buna "eğitim zayiatı" denir. İşte askerleri korkmadan işkence yapmaya, ölenlerden kendilerine bir sorumluluk gelmeyeceğine ikna etmek için onlara bu güvence veriliyordu.

Uygulanan sistematik baskı, terör ve işkence sonunda insanlar büyük yılgınlık ve umutsuzluğa itilmişti. Daha sonra cezaevinde özel işkence odaları açıldı. Birçok tutuklu burda günlerce baskı ve işkence altında tutuldu. Önlerine kağıt kalem konuyor ve itirafta bulunması isteniyordu. Bu şahıslar aynı davadan yargılanan insanlara gösteriliyor, "bakın lideriniz samimi itirafta bulunuyor. Hepinizi ele veriyor. Mahkemeler sizi asacak. Sen de bildiklerini söyle kendini kurtar" denilerek tutuklular psikolojik baskı altında tutuluyordu.

Samimi itirafta bulunmak için askeri savcılar cezaevine geliyor ve burda düzenlenen tutanaklar dava dosyalarına konuyordu. Daha sonra bu ifadelerin çoğunun gerçek olmadığı ortaya çıkıyordu. İtirafta bulunanlar ise bu sözleri cezaevi yönetiminin baskı ve işkencesi sonucu söylediklerini söylüyorlardı.. Ama netice değişmiyordu.

Esat Oktay Yıldıran zaman zaman koğuşlara bağlı ses cihazlarından tüm tutuklulara şöyle sesleniyordu: "Sizi ancak ben kurtarırım. Bana gel herşeyi anlat. Seni kurtarayım. Unutma ne anan, ne baban, ne hakim ne de avukatın seni kurtaramaz".

Çaresiz ve yılgınlığa düşmüş tutukluları bu çağrı itirafçı olmaya itiyordu. Sonra itirafçı olanlar için özel koğuşlar açıldı. Onlara ayrıcalıklı muamele yapılıyordu. Bunlardan bazıları diğer koğuşlara birkaç günlüğüne yollanıyor ve oradaki tutukluları itirafta bulunmaya ikna etmede kullanılıyordu.

Görüleceği gibi bu uygulamanın kadrosu tarafından belli bir amaca ulaşmak için hazırlanıp yürürlüğe konmuş bir program vardı. Uzmanlarca hazırlanan bu program yine uzmanlarca uygulamaya konuyordu.

Düşünelim bir kere, düşman seçilen bir insan nasıl ezilip, yok edilir? Elbetteki en iyi yol onu öldürmektir. Ama bunlar binlerce, milyonlarca ise, nasıl hepsi öldürülür? Hele bunların emeğine, emeğinin artı değerine ihtiyacınız varsa.

O halde ne yapmalıdır? Bunların düzene yönelik düşüncelerini ezmek, teslim almak. Bunun için de insanın maddi ve manevi direncini kırmak onları kaderine, içinde bulunduğu yaşama razı etmek, onu edilgen bir kişiliğe sokmaktır. İşte Diyarbakır cezaevindeki uygulamanın amacı buydu.

Tutukluları fiziki olarak için insanlar aç, susuz ve uykusuz bırakılıyordu. İnsanların sağlıksız olmaları için temizlik önlemleri bilinçli olarak alınmıyordu. Sağlığın bozulması için gerekli olan

herşey yapılıyordu. El-yüz yıkamamak, banyo yapmamak, kir, bit, yetersiz hava, koyun koyuna yatma, eksik beslenme - tüm bunlar birarada düşünülünce, içerdeki insanların hücre hücre öldüğü açıkça ortaya çıkar.

İnsanı uyutmamak, tuvalet yapmasını yasaklamak, günde 10 saat ayakta bekletmek, koğuş pencerelerini kapatmak, kışın çıplak betona yatırmak, sürekli dövmek, sistematik işkence yapmak, insanı yıllarca korku ve stres içinde tutmak geniş amaçlı bir imha hareketinin özünü meydana getirmektedir.

Bu durumda olan kişilerde fizyolojik ve ruhsal bozuklukların meydana geleceği ortadadır. Böyle bir yaşam sonucu insan kolayca şizofreni ve paranoyak olabilir. Sürekli stres altında kalp ve nabız atışı hızlanır, kalbin çalışma ritmi bozulur. Şahsiyet bozukluğu meydana gelir. Kaslarda kasılmalar, astım, hipertansiyon, kabızlık ve ülser görülür. Sürekli ayakta bekleme yüzünden ses kısılması, tükrük azalması, varis, damar genişlemeleri ortaya çıkar. İhtiyacı anında tuvalete gitmemek yüzünden insandaki iç ve dış ortam arasında mevcut denge bozulur. İnsanın iç organları sürekli bir basınç altında kalır. İçerdeki zehirli maddeler dışarıya atılamaz. Vücuttaki su- plazma ve asit bozulur. Hücre deformasyonu, böbrek yetmezliği olur.

Yeterli şekilde beslenmemek yüzünden günlük hareket için gerekli enerji elde edilemez, insandaki hücreler ölür, insan vücudu erimeye başlar. Uyumamak, konuşturulmamak sonucu iç denge bozulur. Çünkü bunlar psiko - motor faaliyetlerdir. Bundan mahrum olmak çeşitli komplikasyonlar meydana getirir.

Tüm bunlar sonucunda yaşam umudunu yitirmeye başlayan insanda sürekli sıkıntı, bedensel ağrılar, isteksizlik, ruhsal bozukluklar meydana gelir. Kendini işe yaramaz, değersiz görmeye başlar ve sonuçta intihar eğilimi gelişir.

İşte bu bilinçli sistematik uygulama sonucunda tutuklular arasında ciddi bir yapı değişikliği meydana gelir. İçeriye ateist, sosyalist olarak giren birçok insan, inancını, kendine güveni ve saygısını yitirip yozlaştı. Kuran okumaya, namaz kılmaya başladı. Çağdaş değer yargılarını terkedip daha önce karşı çıktığı köhneleşmiş, mistik ve çağdışı değerlere sığındı. Dönek, teslimiyetçi ve edilgen insanlar oldular. Bu duruma düşmelerinin getirdiği ezilik ve davranış bozukluğu nedeniyle birçoğu intihar girişiminde bulundu. İçlerinden belli bir bölümü bu şekilde yaşamına son verdi.

İnsan onurunu ezmek, insanın kendine güvenini ve yaşama isteğini yok etmek için gereken her şey yapılıyordu. Bazı nasumane uygulamaların bile bu amaca yönelik olduğunu özellikle vurgulamak isterim.

Tek tip elbise, sıfır numara traş buna en iyi örnektir. İyi giyinmek, makyaj yapmak, uygun saç ve bıyık seçmek genellikle burjuva özentisi olarak değerlendirilir. Moda budalalığı hariç bu değerlendirmenin çok yanlış olduğunu söylemek isterim. Bakımlı bir saç ve ten ile uyumlu, güzel bir giysinin insanı daha sevimli gösterdiği bir gerçek. Kendini ve dostlarını sevdiklerini böyle görmenin insanı moralize ettiğini, yaşama sevinci verdiğini cezaevinde daha iyi gözledim ve anladım. Sıfır numara traş ile kimine uzun, kimine kısa gelen ütüsüz, çirkin bir elbisenin çok yakışıklı bir insanı bile çirkinleştirdiği, bu kıyafet ve görünümle kaba, ilkel, ve çirkin görünüldüğü, bu durumun insanı olumsuz şekilde etkileyip, karamsar olmaya ittiği bir gerçektir. Bu kılık-kıyafet düzeni kişiliği aşağılamak ve ezmek için araç olarak kullanılmıştır.

CEZAEVİNDE UYGULANAN KÖTÜ MUAMELE VE İŞKENCE

Diyarbakır Özel Askeri Cezaevindeki proramlanmış sistematik işkence uygulaması başka askeri cezaevlerinde görülmemiştir. Bu özel uygulama konusunda çok özet bir bilgi vermek istiyorum.

Cezaevinde görevli tüm personelin kod adı vardı. Bu uygulama başka hiçbir sıkıyönetim bölgesinde görülmemiştir.

Cezaevinde kullanılan özel işkence aletlerinin üzerine yazılan yazılar dikkat çekicidir. Her askerin bir copu vardı. Bunlarla insanın eline,

Görüş yerlerinde idarece yazılmış yazılar vardı. Tutuklular bölümünde görüş kabinlerine giriş yerinde şöyle bir ibare yazılmıştı: "Türkçe konuş çok konuş." Görüşmeci bölümündeki yazı ise şöyleydi: "Türkçeyi öğren de gel."

ayak ve kaba etlerine vururlardı. Ama özel işkenceler, tornadan çekilmiş özel sopalarla yapılırdı. Bu sopaların üzerine çeşitli sloganlar yazarlardı. Bunlardan hatırımda kalan birkaç tanesi şöyleydi: "Haydar istersen kaytar", "insaf yok, merhamet izne çıktı", "madem öyle, gel böyle", "vur vur inlesin, Türkiyem dinlesin".

Bu özel sopalara "koç, kuzu, haydar" gibi isimler takmışlardı. Ucunda bir elma büyüklüğündeki yumruya altılık temel çivisi çakılmış sopanın adı "haydar"dı. Yumrudan dışarıya çıkmış çivinin uçları sivriltilmişti. Bir vuruşta insan bedeninin dört yerinden kan çıkartıyordu. Açılan uzun süre sızlıyordu.

El parmaklarımızı yan yana getirip dik tutardık. Copun elle tutulan tırtıllı tarafiyle 45 derecelik bir açı yapılarak vurulurdu. Açısı insanın tüm bünyesini etkilerdi. Bu vuruş sonucu tırnaklarımız yerinden oynardı. Tırnak altlarına kan otururdu. Birkaç gün sonra parmaklarımız mosmor kesilirdi, çürümüş muza benzerdi. Daha sonra tırnak altlarımız irinle dolardı. Ve 10-15 gün sonra tırnağımız siyahlaşır, yerinden kopardı. Bir ay sonra yeni tırnağımız çıkmaya başlardı. Akan irinden ve verdiği dayanılmaz acıdan dolayı günlerce ellerimizle birşey tutamazdık. Elimizi ekmeğe süremezdik.

Bazen koğuşa blok çavuşunun emriyle 10-15 asker gelirdi. Herkese bir metreküp havanın düştüğü ve tüm pencereleri kapalı koğuşta bulunan her tutuklunun iki eline beş-altı sigara tutuşturulur ve bir anda 300 - 350 adet sigara yakılırdı. Kendileri dışarı çıkar, gözetleme deliklerinden bizi gözlerlerdi. Bunca sigaranın birden içildiği koğuşu kesif bir duman kaplardı. Hepimizin gözleri yaşarır, öksürmeye başlardık. Nefes alamamaktan kalbimiz sıkışır, boğulacak hale gelirdik. Birçok insan bayılır, yere yıkılırdı. Ölümle yüzyüze gelirdik.

Eğitim anında yapılan toplu

işkence sırasında elini sopadan kaçırdığı için bir arkadaşımız soyulup, "domaltılarak" kıçına cop sokuldu ve bize verilen emir gereğince önünden merasim geçişi yaparak kendisini seyrettik. Öylesine etkilendim ki, onu seyretmektense yerinde olmayı istemiştim. Çok çirkin şeyler gördüm, ama hiçbirisi bana bu denli iğrenç ve barbar görünmemişti.

Yine bir arkadaşımız çırılçıplak soyularak kamışına sopayla vuruldu. Kamışı günlerce mosmor ve şiş olarak kaldı. Çektiği acı ise anlatılamaz.

Bir arkadaşımızın iki eline içine kaynar çay doldurulmuş alüminyum sürahi tutuşturdular. Ellerinin içi yandı. Birkaç gün sonra şişip irin topladı. Yirmi gün boyunca toplu iğneyle delinen bu yaralardan irin akıp durdu. Bu süre zarfında başkalarının eliyle yemek yedi.

Bir gece uyurken aniden koğuşun kapısı açıldı. İçeriye bir asteğmen (yedek subay) girdi. Asteğmen içkiliydi. O zamanlar koğuş içinde bir tuvalette iki kişi nöbet bekliyorduk. Asteğmen "blok nöbetcisi gelsin" dedi. Tuvalet nöbetinde olan arkadaşımız gelip tekmil vermek için ağzını açmıştı ki askerlikte "destekli vuruş" denilen şekilde suratına yediği yumrukla yere yıkıldı. Derhal kalkıp esas duruşa geçip yine tekmili verdi. Asteğmen "kaç dişin kırıldı" diye sordu. Çocuk ağzındaki tek dişi çıkarıp gösterdi. Yandaki askerlerden biri, "bu sefer pek başarılı olamadınız komutanım, 15. koğuştaki 3 diş rekorunu bakalım hangi koğuşta kıracaksınız" dedi ve çıkıp yandaki koğuşa geçtiler.

Başka koğuşlarda değişik şeyler oluyordu. Gözlerimle görmediğim, ama başka tutuklulardan duyduğum olaylardan birkaç örnek anlatmak istiyorum:

Bir koğuşa ellerinde karavanalarla bir grup asker girmiş. Verilen emirle yemek tabaklarıyla kaşıklar dağıtılmış herkes yemek düzeni almış ve "Tanrımıza hamdolsun, ordu-millet varolsun" şeklindeki dua okunmuş ve servis yapılmış. Tabaklara konan insan pisliğiymiş. Bunu tutuklulara yedirmişler.

Başka bir koğuşta ise yakaladıkları iri fareyi birkaç tutukluya yedirmişler.

5-6 metrekarelik hücreye çırılçıplak soyunmuş 20 kişi doldurulmuş. Yıllarca kadınsız yaşamış 20 erkeğin çırılçıplak olarak kucak kucağa günlerce yaşadığını düşünün Dünya işkence tarihinde bu derece insan aşağılayıcı iğrenç bir uygulamanın olabileceğini zannetmiyorum.

Bu altı yıllık cehennemde beni en çok etkileyen olay hangisidir diye kendi kendime bircok defa sordum. Hep aynı olayı seçtiğim için, onu da anlatarak örneklemelere son vermek istiyorum:

Yanılmıyorsam 1983 yılının 23 Nisan günüydü. Görüşçüsü gelenler bermutad uygun adımla marş söyleyerek görüş yerine gittik. Orda bir çok çocuğun beklediğini gördüm. Zavallılar bağıra bağıra gelen bu "acayip yaratıklara" korku ile bakıyorlardı. Oysaki bu gelenler kiminin babası, kiminin amcasıydı. Orda bekleyen subay, çocukları sevip okşayabileceğimizi söyledi. İşin garibi birçok tutuklu kendilerinden sonra doğan çocukları tanıyamadı. Herkes çocuğunu, yeğenini göğsüne yapıştırılan kağıtlardan tanıdı. Benim görüşmecim çocuk yoktu. Ben duvar dibinde birbirlerine sarılan bu insanları seyrediyordum. Müthiş duygulandırıcı bir manzaraydı. Yıllarca tatlı söz ve davranış görmeyen tutuklular için göz yaşartıcı bir manzaraydı. Bunca sadizm ve işkenceye rağmen üç yılda bir de olsa bunlar da insanca davranabiliyorlar diye düşünmeye başladım. O anda tüm işkenceciler gözüme şirin göründüler.

Ve görüşme bitti. İlk kez böylesine mutlu bir görüşme yapmıştık. Koğuşumuzun bulunduğu koridora girer girmez ellerinde kalas bulunan 10-15 asker aniden saldırdılar. Habire vuruyorlardı. Birkaç dakika içinde hurdahaş bir hale bir et yığını gibi yere yıkıldık. Kiminin kaşı, kilinin dudağı patlamıştı. Kan içindeydik. Korkunç bir manzaraydı. Yerdeyken de vurmaya devam ettiler. Kendi tabirleriyle söyleyeyim: "Çocuklarımızı gördük diye götümüz kalkmasın" denerek bizi dövüyorlardı. İşte o zaman kendime çok kızdım. "Aptal kafa, demek üç yılda bir de olsa insanlaştılar diyordun ha, insanlaşma neymiş gör işte".

İşte en çok etkilendiğim olay bu yanılgımdı.

5 EYLÜL 1983 DİRENİŞİ VE ELBİSE GİYDİRME OLAYI

Bu acımasız uygulamalar sonucunda insanlar yaşamla ölüm arasında bulunuyorlardı. Bu yüzden ölüm oranı yükselmeye başlamıştı. Tutukluların çoğunda ciddi davranış bozuklukları görülüyordu. Birçok insan aklını yitiriyordu. Çıldıran insanların oranı hızla yükseliyordu.

Ancak tüm engellemelere rağmen insanlar mahkemeye, hastaneye gidiş gelişlerinde birkaç saniye süren fısıltılarla konuşuyorlardı. Başka koğuşlarda olanlar diğerleri tarafından duyuluyordu. Biz de cezaevinde birçok insanın intihar ettiğini, ölüm orucuna yattığını duyuyor ama, doğruluk derecesini bilemiyorduk.

5 Eylül 1983 günü aniden toplu bir direniş başladı. Kim, nasıl başlattı bilmiyoruz. Direniş çok kısa bir süre içinde tüm koğuşlara yayıldı. Cezaevininher yanında "işkenceye son - kahrolsun işkence - insanca yaşamak istiyoruz - insanlık onurumuz işkenceyi yenecek" biçiminde sloganlar atıyordu. Kadınlar koğuşundan da aynı sloganlar atılıyordu. Yılların birikimiyle herkes avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Herkesin yüreğinde bir rahatlama vardı. Yine de büyük olayların olabileceği ihtimaliyle bir tedirginlik içindeydik. Çünkü bu yerde ölüm dahil herşey olabilirdi. Ama yaşamamızın ölümden pek farkı da yoktu.

Cezaevi yönetimi de böyle birşey beklemediği için şaşkındı. Birkaç gün bu sıkıntı kuşku ve tedirginlik her iki tarafta sürdü. Zoraki de olsa ilk defa idare ile tutuklular arasında insanca bir diyalog başladı. İsteklerimiz gülünecek şeylerdi belki, ama bizim için ulaşılmaz nimetlerdi: Doyasıya su içmek, istediğimiz zaman tuvalete gitmek, 10 saat ayakta beklememe, doyacak kadar yemek, ailelerimizle mektuplaşmak, gazete-kitap-dergi-televizyon verilmesi ve işkencenin kaldırılması. İdare bu doğal istemleri istemeye istemeye kabul etti. Ama böyle bir karar verme zorunda kalmaktan dolayı rahatsızdılar. Bir meydan savaşını kaybetmiş gibi gururları incinmişti.

Nitekim bu insanca, uygarca diyaloğu yürütmeye yanaşmıyorlardı. çeşitli bahanelerle insanlara hakaret etme ve tokatlamalar başladı. Huzursuzluk çıkarmak için olmadık konularda tartışmaya giriyorlardı. Yeniden büyük bir gerginlik ve huzursuzluk cezaevini sardı.

Bu barış havasını yok etmek için nihayet bir fırsat ortaya çıktı. Hükümet cezaevlerindeki insanlara tek tip elbise giydirilmesine karar vermiş ve bu elbiseleri cezaevlerine yollamıştı. İdare bu elbiseleri giymemiz için enteresan bir dayatma yöntemi uyguladı. Tutukluların büyük bir bölümü elbise giymeye karşı değildi. Ama idarenin tavrı, bu elbiseyle beraber işkencenin yeniden başlatılacağı imajını veriyordu. Bu bakımdan elbiselerin giyilmesine karşı olanlar hızla çoğaldı. İdare ise hiç esnek davranmıyor, aksine tutukluları bir direnişe götürmeyi bilinçli olarak istiyordu.

Elbise giymeyi "devlete başkaldırma, anarşiyi hortlatma" olarak kabul ediyor ve "devlet bunu istiyor, döve döve giydireceğiz". diyorlardı.

Nihayet 3 Ocak 1984 günü o zamanki iç emniyet amiri üsteğmen Ali Osman emrindeki çok sayıda askerle koğuşları basmaya başladı. Askerler "allah allah" sesleriyle "en büyük devlet, başka büyük yok" sloganıyla teker teker koğuşları basıyordu. Cop, kalas ve demir çubuklarla insanlara vuruyor, toplayıp sinema salonuna götürüyorlardı. Bayılanlar, yürüyecek mecali kalmayanlar ise ayaklarından tutulup sürüklenerek götürülüyordu Kendi isteği ile elbise giyenlere elbiseler giydirilip koğuşa yollanıyordu. Kabul etmiyenler ise bayıltılıncaya kadar dövülüyor, sivil elbiseleri çıkartılıp tek tip elbise giydiriliyor ve hücrelere üst üste atılıyordu. Bu sırada elinde tansiyon aleti boynunda steteskop aletiyle doktorlar yere yıkılanları muayene ediyor ve işkenceye dayanabilecekleri tespit ederek subaylara gösteriyorlardı. Bu şahıslara işkence yapılmaya devam ediliyordu. Yerde kan-revan yatan bu tutuklularla, bunların üstüne basarak dolaşan işkencecilerin oluşturduğu manzarayı izah edecek kelime bulamıyorum.

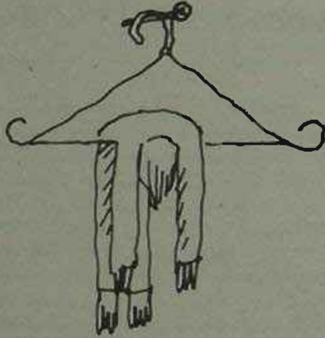
Bu olaylarda birçok insan öldü. Rakam veremem ama, çok insan öldürüldü. Böylece onlar hariç hepimiz tek tip elbiselerini giymiş olduk.

Bu nokta da Diyarbakır cezaevinin farklı yapısına tipik bir örnektir. Başka birçok askeri cezaevlerinde de bu elbiseyi giymek istemeyenler vardı. Ordaki subaylar "ya ölür, ya giyersin" demiyorlardı. Bilemediniz elbiselerini ellerinden alıyorlardı. Onları don gömlek bile olsa mahkemeye götürüyorlardı. Ama Diyarbakır'da böyle değildi: "Ya giyersin, ya ölürsün." Cezaevi yönetiminin ifadesiyle, "çünkü devlet böyle istiyordu". Ve devlet bu ölülerle kendi gücünü ispatladı.

Şimdi düşünülebilir. Peki bu cehennemde yıllarca kalındığı halde, insanlar hala nasıl oluyor da sağ çıkabiliyordu. İnsanoğlu ne kadar zayıfsa, o kadar da güçlüdür. Taşın dayanamadığına insan dayanabilir. Eğer insanın umudu varsa, kendine düşünce ve duygularına saygı ve inancını yitirmemişse, her şeye dayanır. Fikren ezilmeyen insan, etleri lime lime olsa, hücre hücre ölse de yıkılmıyor ve yenilmiyor. Kısacası insan kelimenin tam anlamıyla, "korkunç bir yaratıktır. Yapamayacağı hiç bir şey yoktur.●

Sendikalar ve işkence

12 Eylül döneminin tüm bir toplum üstünde bıraktığı en acı iz, hiç kuşku yok ki, işkence ve cezaevi olgusudur. Acımasızca kullanılan bu iki baskı unsurunun ortadan kaldırılması ve sorumluların adil yargı önünde cezalandırılması, demokrasi güçlerinin başlıca hedefidir. Bu hedefin kazanılmasının asıl güvencesi, işçi sınıfının politik ve sendikal mücadelesinin demokrasi savaşımındaki yerini almasıdır. Sendikal hareketin işkence karşısındaki tavrı, bu sayımızın ağırlıklı konularından. Sendikacılara işkence olgusuna karşı tutumlarını ve yapılması gerekenleri sorduk. İşçi okurlarımızdan da, Gün sayfalarında yansıtabilmek için, karşılaştıkları işkence olaylarını dergimize iletmelerini diliyoruz.

Cevdet Selvi
Petrol-İş

"Her mevzi işkenceye de vurulmuş bir darbedir..."

İŞKENCE bir insanlık suçudur. Bu suç hangi amaçla işlenmiş olursa olsun mutlaka cezalandırılması gerekir. İnsana değer vermeyen bir düzeni insanlık adına savunmak mümkün değildir. Çağımızın yüz karası olarak da nitelendirebileceğimiz işkenceyi kaldırmak için insan hak ve özgürlüklerini, demokrasiyi gerçekten savunan tüm kişi ve kuruluşların elele ve büyük çaplı bir mücadelesi gerekmektedir. Toplumumuzda büyük halk yığınlarını tekelci sermaye çıkarına hızla yoksullaştıran ekonomik ve sosyal politikaları bir yana bırakarak işkenceyi kendi başına bağımsız bir olgu ya da birkaç sadist kişinin hastalığı olarak ele alacak olursak çözüm bulmamız da o derece güç olacaktır.

İşkencelere karşı verilen mücadeleyi dekteklemekten de öte bu mücadelenin bizzat içinde olmak istiyoruz. İşkence bildiğiniz gibi bir kişinin ille de kafasını kolunu koparmak, onu sakat bırakmak ya da öldürmek değildir. Bir kişiyi karakolda sudan gerekçelerle tutmak, ona hakaret etmek, aşağılamak da bir işkencedir. Hatta daha ileri gidecek olursak, bir sendikaya öncülük ettiği için, bir greve öncülük ettiği için, bir yasal mitinge katıldığı için, yasaların suç saydığı bir yayını elinde bulundurduğu için üzerinde polis baskısı duymak ta bir işkencedir. Bir insan işkenceye doğrudan maruz kalmasa bile, kendine de işkence yapılabileceğini düşünmesi ya da bilmesi bile bir işkencedir. Kısacası işkence geniş halk yığınlarını baskı ile yıldırma politikasının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu anlamda elbette üyelerimizi de sendikal mücadelemizi de, demokrasi mücadelemizi olumsuz etkilemektedir.

Önceden de belirttiğimiz gibi işkence suçu ve suçlularına karşı yapılacak en etkin mücadele ülkemizdeki demokrasi mücadelesine en geniş halk kitlelerini örgütlü ve aktif olarak katabilmektir. Demokrasi mücadelesinde de geçirilecek her mevzi işkenceye de işkencecilere de vurulmuş bir darbe olacaktır.

İlhan Dalkılıç
Otomobil-İş

"İşkenceler 12 Eylül'de kurumsal bir boyut kazanmıştır..."

ESKİDEN işkence denince ortaçağ dönemi akla gelirdi. Günümüzde ise demokrasinin olmadığı ülkeler akla geliyor. Bizim ülkemizin de işkence uygulamaları ile birlikte anılması büyük bir talihsizliktir. Ama bunların maddi bulguları vardır. Basına yansıyan örneklere bakarsak, kurumlaşmış bir yapı ile karşı karşıyayız demektir. İnsanlara, işkence yapmak şüphesiz insanlık dışı bir davranıştır. Hele ülkemizdeki boyutlara vardığında, tek kelime ile vahşettir. 12 Mart döneminde sadece sorgu aşamasında kalan işkenceler, 12 Eylül'de cezanın infazı aşamasına kadar uzanarak, kurumsal bir boyut kazanmıştır.

İşkencelerin sistematik olarak devam ettiği, önlenemediği, kitlesel boyutta karşı çıkılmadığı bir ülkede, herkesin işkenceye muhatap olma şanssızlığı vardır. Önemli olan "işkence tezgağına" yatmadan da işkencenin acısını duyurabilmektir. Ona karşı çıkabilmektir. Bugün işkencelerin sürdüğü ve işkencecilerin korunduğu bir gerçektir. Bu sorun bizi çok yakından ilgilendiriyor. Sendikacılıkla, sanıklık arasındaki sınır o kadar belirsiz ki, öbür tarafa geçmek an meselesi.

İşkencenin gerici çevrelerce, bir "siyasi mücadele aracı" olmaktan çıkartılması için, siyasi sorumluları başta olmak üzere tüm işkenceciler yargılanmalıdır. Bu konuda Arjantin örneği dikkate alınmalıdır. İşkence sonucu ölen, sakat kalan, insanların yakınlarının, ailelerinin acılarının bir ölçüde hafifletilebilmesi bu sayede olanaklıdır. Eğer bu yapılmazsa, işkence suçu tüm topluma ait olacaktır. Elbette kabul edilebilir bir şey değildir. Bu ağırlığı toplumun üzerinden kaldırmak acil bir görevdir.

İşkenceye uğrayanlarla maddi dayanışmalar örgütlenmeli, hukuk büroları oluşturulmalıdır. İşkenceciler teşhir edilmelidirler. İşkence suçu işleyenlerin cezaları artırılmalı, onları "koruyan ve kollayanlar" için de aynı prosedür uygulanmalıdır.

Necati Çelik
Hak-İş

"İşkence olaylarının failleri en ağır şekilde cezalandırılmalıdır"

İŞKENCE, kelimesi dahi insanın tüylerini diken diken etmektedir. Kaldı ki, insana işkence... İnsanım, diyen bir kişinin diğer bir insana sözkonusu davranışı layık görebileceğini kabul etmek istemiyorum. Ancak, üzülerek ifade etmek isterim, maalesef bütün dünya ülkelerinde az ya da çok bu insanlık dışı uygulama gözlemlenmektedir.

İşkence, hem demokrasiyi kökünden zedeler, hem de kişi hak ve özgürlüklerini yok eder. Sadece maruz kalan kişiyi değil bütün toplumu huzursuz eder, en önemlisi de güvenlik ve yargı mekanizmalarının şahsında devlete olan güveni sarsar. Biz Hak-İş Konfederasyonu olarak işkence; dünyanın neresinde, nasıl, kimlerce ve ne şartlarda yapılırsa yapılsın hepsini tiksintiyle karşılıyor ve lanetliyoruz.

Dün masum rolünü oynayanların, bugün ipleri ellerine geçirince zalimce uygulamalar sahneledikleri malumdur. Yani, daha önce de ifade edildiği gibi mesele insan meselesidir. Yaratılıştan birlikte getirdiği duygularından uzaklaştırılan, dünyaya sadece madde ve çıkar gözüyle bakan kişiler, adları ne olursa olsun insana saygılı olamazlar, yaradılanı yaradandan ötürü hoşgöremezler...

Kişi hak ve özgürlüklerinin doğal bir uzantısı olarak özgür sendikal mücadele, işkence gibi insanlık dışı uygulamaların geçerli olduğu toplumlarda sağlıklı olarak yapılamamaktadır. İşveren karşısında tek dayanağı örgütlenmesi olan işçi, böyle bir ortamda hak arayamamakta, suskunluğa itilmektedir.

Bu konuda verilebilecek cevap tek cümle ile şudur: "hukuk devleti" olma özelliklerini toplum olarak benimsemeliyiz. Bugün kişiler ve tüzel bir kişi olarak devlet (organları), Türk Ceza Yargı Usül Kanunu'nun yürürlükteki ilgili hükümlerini benimsemiş olsalar ve uygulamaya koysalar işkence diye birşey kalmaz.

İşkence olayları, kararlılıkla ve tavizsizce üzerine varılması gereken olaylardır. Yetkinin kötüye kullanılmasının en kötü örneği olan işkence olaylarının failleri en ağır şekilde cezalandırılmalıdır.

Öncelikle bu konuda siyasal kuruluşların; iktidarından muhalefetine, siyasal partilerden baskı gruplarına kadar çok uyanık olması hassasiyetle işkencecilerin cezalarını bulmaları için için uğraş vermesi gerekmektedir. Böylece suçluların elini kolunu sallayarak gezmeleri yerine cezalarını çekmeleri ve bir daha da bu insanlık dışı olayın tekrar edememesi sağlanmış olacaktır.

H.Basri Babalı
Kristal-İş

"İşkence karşısında tavırsız kalınamaz..."

İŞKENCELERE tavırsız kalarak insan olmak mümkün değildir. İşkence bir insanlık suçudur, insan kavramı ile işkence kavramını bir arada düşünebilmek mümkün değildir. İşkence insanlık dışı bir uygulamadır, böyle bir uygulama karşısında tavırsız kalınamaz. Çünkü haksızlık ve baskı karşısında sessiz kalmak, haksızlık ve baskı yapanları cesaretlendirirken, haksızlığa ve baskıya maruz kalan geniş kitleleri sindirir.

Herhangi bir nedenle, herhangi bir insana işkence yapılmasını zavallılık olarak nitelendiriyorum; çünkü şimdiye kadar işkence ile kimse bildiği yoldan döndürülmemiştir. Döndürülemez de. İşkence yapmak tükenmişliğin, tarihsel

olarakçürümüşlüğün,varlığını olağan araçlarla artık sürdürememenin kanıtıdır. İşkenceye başvuran bir sistem, artık meşru yollardan "iktidar edemez" duruma gelmiştir, meşruluğunu yitirmiştir.

Sendikamız ülkemizde demokrasinin eksiksiz vebütün kurumları ile oluşturulmasını istiyor. Demokrasilerde işkenceye yer yoktur. Sendikamız ülkemizin imzalamış olduğu uluslararası anlaşmalara, insan hakları beyannamesine, avrupa insan hakları sözleşmesine uygun davranmasını istiyor. Herşeyden önemlisi, anayasanın işkenceyi yasaklayanhükmünün fiiliyatta geçerli olmasını istiyor. Ülkemizde insanların, özellikle de demokratik kuruluş yöneticilerin sık sık emniyetle işi olduğunu düşünürsek, olay bizleri de yakında ilgilendiriyor.

İşkence anayasa ve yasalarca suç kabul edildiğine göre, işkencecilerden hesap sormanın yollarını zorlamak gerekir. Ayrıca her işkence olayı kamuoyu önüne getirilip anlatılmalı, işkenceciler toplumsal olarak da mahkum edilmelidir; sadece yasal mahkumiyet yeterli değildir.

Hüseyin Pala
Belediye-İş

"Hesap sormak yönetimin yetkisindedir..."

KUŞKUSUZ işkence bir insan suçudur. Öyle zannediyorum ki, insanlar kadar hemcisine böyle acımasızca işkence yapan başka bir yaratık yoktur.

Ülkemizde işkence öteden beri vardı. Ben henüz küçükken köylerde jandarmanın köylülere işkence yaptığını ve bir seferinde de durup duruken babama işkence yapıldığını hayatımda unutamıyorum.

Kim ne kadar inkar ederse etsin; ülkemizde işkence yapılmaktadır.

Önemli olan işkence nasıl önlenmeli, ya da önlendirilmeli. Toplumun işkenceyi kınaması bir etken olabilir mi? Olsa idi herkes insana işkence yapılmasının insanlık suçu olduğunu söylüyor. Açık açık işkencenin yasaya, ahlaka uygun olduğunu söyleyen, kabul eden olmadığına göre; bunun suç olduğuna yapanlar bile iştirak ediyor.

İşkenceyi önlemek, demokrasinin gerçekleşmesi ve insan haklarına inanmakla olabilir. O halde tüm vatandaşlara, başta basına, sendikalara, derneklere, siyasi partilere düşen öncelikle demokrasiye, insan haklarına saygılı iktidarlar oluşturmak için kamuoyu yaratmak ve işkenceyi yapan ve yaptıranların, suçluları koruyanların devamlı kınanması gereklidir.

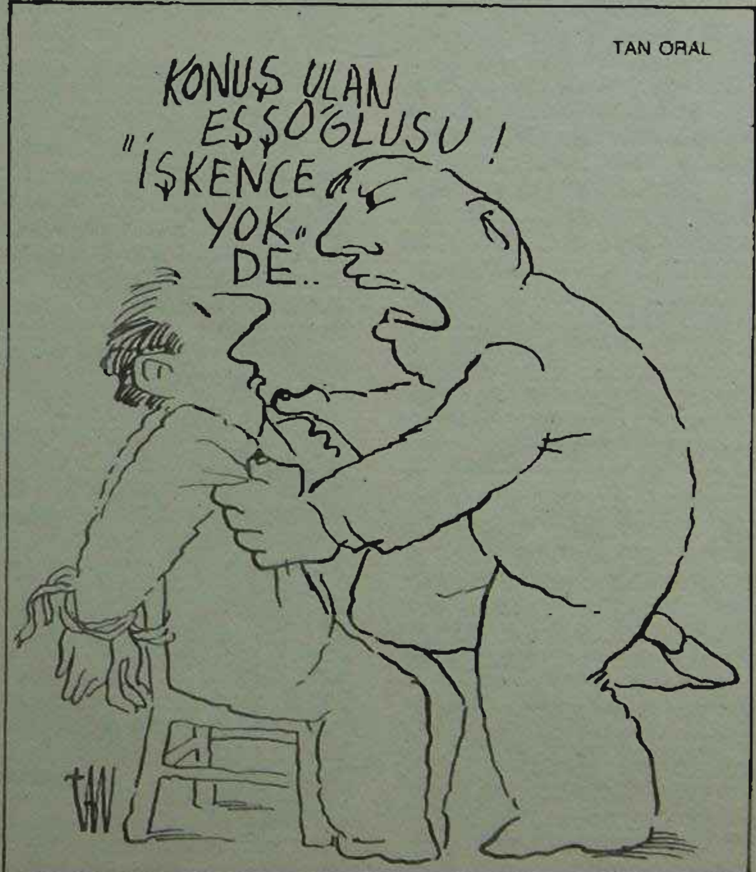
İşkenceciden ve yaptıranlardan hesap sormak ülke yönetimini elinde tutanların yetkisindedir. Onlar bu görevini gözardı ediyorsa vatandaş demokratik kurallarla onları yönetimden uzaklaştırmalı ve insan haklarına saygılı yönetimler oluşturmalıdır. Yoksa hergün bu haksız olayı takbih etmenin kınamanın hiçbir şey değiştirmediğini görmekteyiz.

Mustafa Orhan
Maden-İş

"İşkence suç olduğu benimsendiğinde önlenebilir..."

SUÇLARI ne olursa olsun insanlara işkence yapılmasına şiddetle karşıyız. İşkence yapmak zorbalıktır, acizliktir. İşkenceyle hiçbir zaman doğruların, gerçeklerin ortaya çıkacağına inanmıyoruz.

İşkenceye karşı verilen mücadeleyi sonuna kadar destekliyoruz. Kuşkusuz bu tavrımız tabandan, temsil ettiğimiz üyelerimizden kopuk değildir. Sendikal haklar için verdiğimiz mücadelede de açıkça işkence olmasa bile, çeşitli baskılarla her zaman karşılaşmak mümkündür. Sendikal haklar için yürüttüğümüz demokrasi mücadelesi, aynı

Yeni sömürgeciliğin çıkmaz sokağı

FİLİPİNLER

JOSE LAVA - PARTIDO
FKP Politbüro üyesi
Çeviren: Gül Aysu

Aquino, Fidel Ramos ile.

Enrile

ÜLKEMİZ bir kargaşa ve çoğunlukla önceden kestirilmeyen gelişmeler döneminden geçmektedir. Geçen Şubat'ta yapılan başkanlık seçimleri bunun bir göstergesiydi. Ulusal Meclis, seçimleri **Ferdinand Marcos**'un kazandığını ilan etmişti. Ancak Marcos karşıtları resmi oy sayımına hile karıştığını öne sürüyorlar, öte yandan kendileri de hilecilikle suçlanıyorlardı. İkili bir iktidar durumu ortaya çıkmıştı.

DENGEYİ HALK GÜÇLERİ BOZDU

Denge, yığınsal halk eylemleri tarafından büyük ölçüde bozulmuştu. Bu eylemler, Ulusal Savunma Bakanı **Juan Ponce Enrile** ve Genel Kurmay Başkan Yardımcısı **General Fidel Ramos**'un önderliğinde bir kısım yüksek rütbeli subayın hükümet kanadını terketmesiyle patlak vermişti. Bu iki kişi mülk sahibi seçkinlerin ve ordu içindeki "reformist"lerin temsilcileriydiler. Bunlardan ilki uzun yıllar yönetimin kilit noktalarında görevler almış, müşterilerinin arasında Amerikan şirketleri olan milyoner bir avukat, ikincisi ise Amerikan yanlısı eğilimlerini gizlemeye gerek görmeyen profesyonel bir askerdi. Ramos ile Enrile, Marcos'un sadık yandaşı General Fabian C.Ver'in önderliğindeki yüksek rütbeli subaylar kliğinin silahlı kuvvetler üzerindeki yıpratıcı etkilerinden hoşnut değildiler.

Marcos karşıtı ittifakta bunun yanısıra, Katolik Kilisesinin (sol-radikal kanadından ayrı olarak) ılımlı kanadı, yakınlarını kayıran uygulamaları yüzünden Marcos'la arası açılan işadamları ve ortanın solundaki sosyal demokratlardan, rejimin otoriter niteliğine tepki duyan geleneksel sağ kanat politikacılara kadar, çok çeşitli politik parti ve akım yeralıyordu. Bu ittifak, burjuva muhalefetin önde gelen liderlerinden **Beningo Aquino'nun** Ağustos 1983'te katledilmesi, ardından politik ortamın hızla istikrarsızlığa doğru kayması ve zaten keskin olan ekonomik bunalımın daha da derinleşmesinden bu yana net bir şekilde biçimlenmeye başlamıştı. Marcos diktatörlüğü altında şehit düşmenin baş simgesi haline gelen Benigno Aquino'nun dul eşi **Corazon C.Aquino'nun** başkan adaylığı "ılımlı" muhalefeti birleştirmek amacıyla özellikle ortaya atılmıştı. Bu, yıkılması olanaksız görünen bir rejime karşı seçim düzeyinde daha etkili bir savaşımın verilmesine, böylelikle de ülkenin sosyo-politik yaşamının sola kaymasını önlemeye yarayacaktı.

Muhalefet ittifakının etkinliği seçimleri izleyen günlerde doruğa ulaştı. Ulusal Meclis tarafından yapılan oy sayımını geçersiz kabul eden Corazon Aquino bir ulusal "pasif direniş" kampanyası açtığını ilan etti. Kilise bu girişime destek verdi. Kilise ve muhalefet liderinin yandaşları halka çağrıda bulunarak, onlardan isyancıları gövdelerini siper ederek savunmalarını istememiş olsaydı, Enrile ve Ramos'un başlattığı isyan rejime sadık birlikler tarafından kolayca bastırılırdı. Dört gün süren ve yaygınlığı nedeniyle "halkın gücü" olarak nitelenen yığın eylemleri, Marcos rejiminin düşüşünün kolaylaşmasına katkıda bulundu. Yönetim Corazon Aquino'nun başını çektiği politik koalisyonun eline geçti.

ABD TERCİHLERİNİN DAYATMASI

Bu gelişmelerde payı olan bir başka güçten sözedilmediği takdirde, çizilen tablo hem eksik kalır, hem de gerçeğe uygun olmaz. Bu güç, Marcos'un düşürülmesinde, başı çeken değilse bile, önemli rol oynayan ABD'dir.

ABD'li emperyalist kodamanlar, çıkarlarına genelde sadakatle hizmet etmiş bir hizmetkârdan kurtulma ihtiyacını neden duymuşlardı? Bunun nedenini daha iyi kavrayabilmek için Washington ile Filipinler'in bağımsız-

lığını kazanmasından, özellikle de Marcos'un iktidara gelmesinden sonra biçimlenen egemen seçkinler kesimi arasındaki ilişkiye kısaca bir gözatmada yarar var.

ABD tekelci sermayesi 1946'dan 1969'a kadar süren burjuva iki parti sisteminin (Liberal Parti ve Nacionalista Partisi) dönüşümlü yönetiminden alabildiğine çıkar sağlamıştı. Amerikan tekelci sermayesi ABD'nin stratejik ve ekonomik çıkarlarının gözetilmesinde yararlı olmaya devam edip etmediğine bağlı olarak parti ya da adaylardan birini destekliyor ya da desteğini çekiyordu. 1972'deki sıkıyönetim ilanına kadar yapılan yedi başkanlık seçimininbeşini ABD tarafından desteklenen adaylar kazandı. Bunların içinde 1965 yılında seçilen Marcos da vardı. ABD tarafından desteklenen adaylar yalnızca iki kez, 1957 ve 1969 yıllarında seçimi kaybettiler. 1969 yılında Marcos, ABD'nin isteğine aykırı olarak, ikinci kez başkanlığa seçilmişti.

Bu eski işbirlikçiye karşı tavır değişikliğinin nedeni, Marcos'un bir yandan genelde tekelci sermayenin çıkarlarına uygun bir politika izlerken, bir yandan da bazı konularda "bağımsız" bir tutum sergilemesiydi. Dış ilişkilerde çok yönlülüğe, sosyalist ülkelerle diplomatik, ticari ve diğer alanlarda ilişkilere yönelmişti Marcos. Washington'da ise, iç ve dış politikasını tümüyle ABD'nin stratejik ve ekonomik çıkarlarıyla uyumlu kılan Filipinli başkanlar tercih ediliyordu. ABD tekelci sermayesinin ve politik sözcülerinin 1969 seçimlerindeki başarısızlığa ilk tepkisi, halkı yeniden seçilen başkanın istifasını isteyen, hattâ onu seçimlere hile karıştırmakla suçlayan yığınsal gösterilere kışkırtmak olmuştu. Öte yandan 1968'de aşırı-sol unsurlarca örgütlenen bir silahlı ayaklanma, radikal katolik unsurların da katılmasıyla yaygınlık kazanmaya başlamıştı.

ABD'nin rejimini sarsmaya (destabilizasyon) kararlı olduğunun ve yönetiminin, 1971 senato seçimlerine yansıdığı gibi,popülerliğini yitirdiğinin farkında olan, üstelik üçüncü kez başkanlığa gelmesi bir anayasa hükmü tarafından engellenen Marcos, "komünist bir ihtilâlin çok yakın" olduğu bahanesiyle 1972'de sıkıyönetim ilan etti. Karşısında silahlı kuvvetlerin denetimini elinde tutan ve Japonlara karşı gerilla savaşı deneyiminden de güç alan kararlı bir politikacı bulan ABD tekelci sermayesi, ekonomik ve stratejik çıkarlarını güvence altına alacağına söz vermesi karşılığında, sıkıyönetim rejimiyle geçici bir uzlaşmaya vardı.

ABD yönetimi toplumsal gerilimin daha da artmasını ve Filipinler'deki patlamaya hazır durumun daha da yoğunlaşmasını önlemek için bir "politik geçiş" tezgahlama zamanının geldiği sonucuna varmıştı. İlk bakışta diplomatik ve ekonomik kanallarla, kitle iletişim araçları yoluyla baskı uygulayarak Marcos'u bir dizi politik, ekonomik ve askeri reformlara zorlama girişimlerinde bulunuldu.

Yeni Halk Ordusu gerillaları

Sıkıyönetim ilanı Filipinlerin politik görünümünü değiştirdi. Oligarşinin rakip üyeleri güçlerini, hattâ kimi zaman işletmelerini yitirdiler. Bu işletmeler ya kapatılıyor ya kamu kesimine devrediliyor ya da Marcos'un yakınları tarafından devralınıyordu. Halkın desteğini kazanmak amacıyla Marcos, sözgelimi (dar kapsamlı olsa da) toprak reformunun ilanı ve ekonomide kamu kesiminin ağırlığının artırılması gibi kimi ilerici adımlar da atıyordu. Daha önce de belirtildiği gibi, sosyalist ve gelişmekte olan ülkelerle ilişkiler kuruluyor, bağlantısızlıktan yana açıklamalar yapılıyor ve temel endüstrilerin kurulmasına yönelik planlar formüle ediliyordu.

Ne var ki ABD, özellikle 1970'lerin sonunda ağırlaşan dış borç tuzağı aracılığıyla uyguladığı baskıyı artırınca Marcos'un önceki sahte bağımsızlık gösterisi sona erdi. Dünya Bankası ve IMF'nin isteklerine boyun eğilmesi sonucu kamu sektörü çözülmeye başladı. Toprak reformu yozlaştırıldı ve yerini "şirket çiftlikleri" ve uluslararası şirketlerin yönetimindeki diğer tarımsal işletmelerin geliştirilmesine ilişkin başkanlık kararnamelerine bıraktı. "Sınai gelişme"ihracata yönelik ama, ithalata bağımlı yenisömürge tipi sanayi dallarına dönüştü. Tekelci sermaye - en başta Amerikan ve Japon sermayesi - sıkıyönetimin yürürlükte olduğu sırada ve biçimsel olarak kaldırılmasını (1981'in başları) izleyen dönemde Filipinler üzerindeki baskısını büyük ölçüde artırmıştı.

Halkın alabildiğine acımasız yaşam koşullarını yumuşatma, rüşvet ve yolsuzluğun kökünü kazıma vaadlerini yerine getirememesi, işsizlik, artan hayat pahalılığı, yoksulluk, kötü beslenme ve açlık gibi kaçınılmaz sonuçlarıyla şiddetli ekonomik kriz, rejimin güvenirliğini sarsmıştı. Süregelen ayaklanma (ki buna verilen karşılık, yasadışı hareketleri ve sivil halka yönelik vahşeti de içeriyordu) koşulların da politik istikrarsızlığın artması, toplumsal gerginliği besleyen bir diğer etmendi. Bu durumda bir yandan Marcos'a geniş kapsamlı ekonomik ve askeri yardımı sürdüren ABD egemen çevreleri, bir yandan da Marcos'un karşıtlarıyla ilişki kurmaya başlamış-

tı. Açıktı ki, İran ve Nikaragua'daki acı deneylerden aldığı dersle Washington koşullar gerektirdiği takdirde iktidarı alabilecek "ılımlı" alternatif güçler oluşturmaya niyetliydi.

ABD DOĞRUDAN SAHNEDE

Bu çizgi özellikle 1983'ün ikinci yarısında iyice belirginleşmiş, ABD yönetimi toplumsal gerilimin daha da artmasını ve Filipinler'deki patlamaya hazır durumun daha da yoğunlaşmasını önlemek için bir "politik geçiş" tezgahlama zamanının geldiği sonucuna varmıştı. İlk başta diplomatik ve ekonomik kanallarla, kitle iletişim araçları yoluyla baskı uygulayarak, Marcos'u bir dizi politik, ekonomik ve askeri reformlara zorlama girişimlerinde bulunuldu. Tam anlamıyla gerçekleştirildiği takdirde bu reformlar rejimin çözülmesi anlamına gelecek, çünkü Marcos'un ordu üzerindeki denetimini aşındıracak, iş dünyasındaki kendi adamlarının etkisini azaltacak ve politik sürecin liberalleşmesini sağlayacaktı. Bu, Marcos'un bölük pörçük, zikzaklar çizerek uygulamaya koyduğu, kimi zaman da ters yüz ettiği reformlara karşı bu kez inatla direnmesinin nedenlerini açıklıyor.

Bu arada Amerikan baskısı artmaya devam ediyordu. Kasım 1984'te ABD Ulusal Güvenlik Konseyi "Barışçı ve aşamalı bir şekilde yeni bir yönetime geçiş için - böyle bir geçiş ne zaman gerçekleşirse gerçekleşsin - uygun zeminin hazırlanması" doğrultusunda Marcos'a etkide bulunulmasını istiyordu. Konsey, geçen ağustos ayında Marcos'u, görev süresinin dolmasına tam bir yıl kala alelacele başkanlık seçimlerine gitmeye zorladı. Seçim kampanyası başladığında ise, Birleşik Devletler tüm süreci çok yakından izlemek için ellerinden geleni yaptılar; yüzlerce kitle iletişim araç temsilcisi ve bir dizi resmi gözlemci gönderdiler ülkeye. Beyaz Saray'ın özel temsilcisi Philip Habib Filipinler'e geldi. Ancak Birleşik Devletler hiç de uzaktan izlemekle yetinen bir gözlemci değildi. Seçim yarışının doruğunda Amerikan kruvazörü Blue Ridge, Manila limanına demirledi. Birkaç gün sonra onun yerini destek gemileri eşliğinde Midway uçak gemisi aldı. Bu, açık bir güç gösterisi ve "politik geçiş"in engellerle karşılaşması durumunda ABD'nin bu gücü kullanmaya hazır olduğunu sergilemesiydi. Sanki bir işaret almışçasına Amerikan basını Marcos'un başkanlıktan uzaklaştırılmasının yollarını açmak, öte yandan da yığınların nefretini Marcos üzerinde odaklaştırarak halkın, onun gidişini bir "zafer" olarak, "daha iyiye doğru bir gelişme" olarak görmesini sağlamaktı.

Filipinler halkı kararlı.

Yine de en son ana kadar Washington'dakiler muhalefetin ezici bir başarı kazanacağına inanmıyorlardı. Bu, bir ihtiyat seçeneği olarak, yetkileri Amerikan yanlısı subaylar lehine kısıtlaması koşuluyla, Marcos'un yeniden seçilmesini tanıma kararının nedenini açıklıyor. Ne var ki, önceden belirtildiği gibi anti-Amerikan sol güçlerin yararlanabileceği ikili bir iktidar durumu ortaya çıktığında daha etkili yollara başvurma gereği doğdu.

Zaten eyleme hazır durumda olan Enrile ile Ramos tutuklanmaları için emir verildiği yolunda bir istihbarat üzerine harekete geçtiler. Marcos askeri ayaklanmaya karşı tanklarını kullanmak üzereyken, kendisinden tüm desteğin çekileceği ve ülkeden kaçması durumunda Amerikalı dostlarından yardım görmeyeceği bildirilerek, uyarıldı. Amerikan Savunma Bakanı Caspar W. Weinberger ABD'nin Marcos karşıtı güçlere, Marcos'a sadık birliklerin konumlarına ilişkin istihbarat sağladığını ve isyancı Filipinli helikopterlere Amerikan Clark Field Hava Üssü'nde yakıt ikmali yapılmasına izin verildiğini itiraf etmiştir. Marcos'a son darbeyi vuran da yine ABD oldu. Reagan'ın habercisi Senatör Paul Laxalt, Marcos'a telefonda, "Bu işi bitir, hem de kesin olarak", dedi. Marcos yıkılmıştı. "Beni büyük düşkırıklığına uğrattınız," diye yanıt verdi. Birkaç dakika içinde ABD helikopterleri Marcos ve ailesini Malacanang Sarayı'ndan uzaklaştırdı.

Olay kapandığında ABD yönetiminin danışmanları birbirlerini "işi iyi becerdikleri" için kutlamaktan kendilerini alamadılar. Hattâ buna, benzer durumlarda başka yerlerde de kullanılabilecek bir model olarak, "neoglobalizm" (1) doktrininin Asya'daki ilk başarısı biçiminde tanımlayacak kadar da ileri gittiler.

FİLİPİNLER NASIL BİR DAYATMAYLA KARŞI KARŞIYA?

Filipinler'deki bunalım gerçekten yatıştı mı? Bu sorunun yanıtı, "Hayır"dır. Çünkü bunalımın nedenleri çok daha derinlerde yatıyor. Filipinler şu anda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki bütün bir dönemin en şiddetli ekonomik, toplumsal ve moral bunalımını yaşıyor. Birçok bakımdan bu, emperyalizme bağımlı kapitalist kalkınma yolunu izleyen başka ülkelerin düştüğü bunalıma benzemektedir. Filipin ekonomisine yalnızca sözcüğün coğrafi anlamında ulusal bir ekonomi denebilir. Filipin ekonomisi, Filipin halkının çıkarlarına değil, emperyalist devletler ve IMF, Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası gibi emperyalistlerin denetimindeki finans kuruluşlarınca desteklenen, ABD'nin askersel gücü, Filipinler'de konumlandırılmış üsleri ve silahlı kuvvetleri tarafından korunan uluslararası şirketlerin çıkarlarına hizmet eden bir yeni-sömürge ekonomisidir.

Ülkemize dayatılan yeni-sömürge tipi kalkınma, kim iktidarda olursa olsun, Liberal Parti, Nacionalist Partisi ya da Özgür Toplum Hareketi'nin (2) iktidarında, burjuva demokrasisi ya da otoriter rejim koşullarında, seçimlerin yapıldığı ya da yapılmadığı dönemlerde varlığını sürdürmüştür. Biçimsel olarak, gerek Amerikan Kongresi kararları, gerekse Başkanlar düzeyinde yapılan anlaşmalar aracılığıyla ülkemize artık eşit olmayan ticari ilişkiler dayatılmıyor. Ne var ki, emperyalist bir ülke ile onun sömürgesi ya da yeni-sömürgesi arasındaki ticaret yalnızca bunlardan birincisi açısından "özgür"dür. İkincisi için ise, koşulların baskıyla kabul ettirilmesi sözkonusudur.

• GELECEK SAYIDA SÜRECEK

(1) Neoglobalizm: Dünyaya egemen olma yöntemlerinin çağın koşullarına göre uyarlanması gerektiğini savunan doktrin. (ç.n.)
(2) Sıkıyönetim ilanından sonra Marcos tarafından kurulan ve yönetilen politik örgüt.

ŞİMDİ OTOMOBİL-İŞ DAHA GÜÇLÜ

OTOMOBİL-İŞ Sendikası'nın 10. Olağan Genel Kurulu, 12-14 Aralık tarihlerinde yapıldı. **İlhan Dalkılıç**'ın Genel Başkanlığa yeniden seçildiği Genel Kurul'dan, işçi hareketi içindeki ilerici güçler önemli kazanımlarla çıktılar.

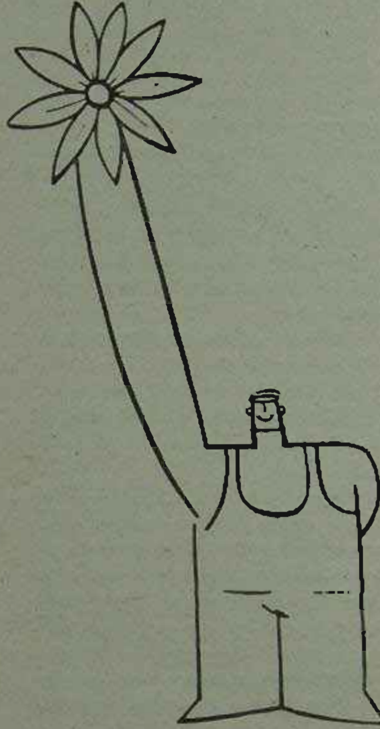
Kristal-İş Genel Başkanı Hasan Basri Babalı'nın divan başkanlığını yaptığı genel kurulda konuk olarak bulunan Barış Derneği Başkanı Mahmut Dikerdem, Çağdaş Gazeteciler Derneği Genel Başkanı Ahmet Abakay ve Laspetkim-İş Genel Başkanı Vahdettin Karabay, yaptıkları konuşmalarda demokrasi mücadelesine ilişkin görüşleri dile getirdiler.

Genel Başkan İlhan Dalkılıç, Genel Kurulu açış konuşmasında bugünlerin yaşanmasına 24 Ocak kararlarıyla başlandığını ve 12 Eylül'le hız kazandırılan bir dönemin neden olduğunu belirterek, şu görüşlere yer verdi:

"İşçilerin yaşamı ile ilgili en önemli kararlar Sanayi ve Ticaret Odalarında, TÜSİAD ve TİSK merkezlerinde alınırken, sendikalar siyasetin dışında tutulmuşlardır. Bütün bu yeni düzenlemeler yapılırken, sermayenin asıl amacı, sınıf bilincini köreltmek, örgütsüzlüğü teşvik etmek, sendikalara işçinin güven ve inancını sarsmak, emekçileri hak ve çıkarları yönünde mücadeleden yıldırmak olmuştur."

Çalışan kesimlerin aynı dönemde hızla yoksullaştığını belirten Dalkılıç, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Bir avuç tekel milyarlara milyarları katmış, ucuz kredi bol teşvikle desteklenmiştir. Görülüyor ki, iki yönlü işleyen sürecin bir yönünde yoksullaşma, diğer yönünde tekelleşme vardır... Bu altı yıl içinde hepimiz gördük ki, işçi haklarının kazanılması ve geliştirilmesi öncelikle demokrasinin kazanılmasından geçmektedir. Sendikal hak ve özgürlükler için verilen mücadele, demokratik bir Türkiye için verilen mücadelenin ayrılmaz parçasıdır."

Çizgiler: Ferruh Doğan

Konuşmasının son bölümünü tekellere karşı verilecek mücadelenin gündemine ayıran Dalkılıç, şunları dedi:

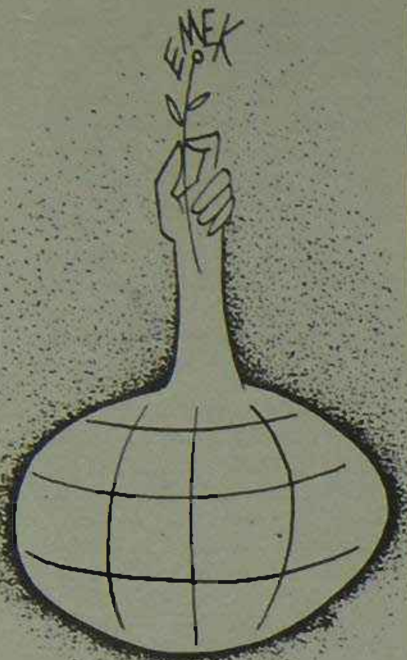
"Bizim demokrasi ve özgürlük mücadelemizin gündeminde, her türlü yasağın kalkması, düşünmeyi suç sayan antidemokratik yasa hükümlerinin değiştirilmesi, işçilerin özgürce sendikalaşması, sendika seçme hakkının tanınması, sendikalar üzerindeki baskı ve denetimlere son verilmesi, grevli toplu sözleşme özgürlüğünün sınırsız biçimde düzenlenmesi, toplu sözleşme düzeninin yüzkarası YHK'nın kaldırılması, hak grevinin yeniden yasada düzenlenmesi, gençlik üzerindeki baskılara son verilmesi, üniversitelerin yeniden özerk bir yapıya kavuşturulması, YÖK'ün kapatılması, TRT'nin tarafsız bir kurum olarak çalışması vardır. Bu sıraladığımız gündem, demokrasiye içtenlikle inanan, onu yaşamının bir parçası sayan herkesin gündemidir."

Genel Kurul'da gündemin sonraki maddelerinde söz alan delegeler, Otomobil-İş'in son üç yıllık çalışmalarını irdeleyerek, somut eleştirilerde ve önerilerde bulundular. Yapılan konuşmalarda, son bir yılda üç kez genel kurul yapan Otomobil-İş'in iç çekişmelerle yaralandığı üstünde durularak, "yaraların sarılması ve ortaya çıkan zaafların giderilebilmesi için örgütü birleştiren etkin politikalar saptanması," istendi. Bu arada çok yakın tarihte imzalanan MESS sözleşmesi Genel Kurul'da yeterince tartışılamadı. Ancak özellikle grev konusunda hazırlıklı ve istekli olan Mecidiyeköy bölgesinin düşüncelerini dile getiren bir delege, ilgiyle izlenen konuşmasında, MESS sözleşmesinin çok kolay gerçekleştirildiğini, yeni sözleşmeler imzalamak yerine, olanakların sonuna kadar kullanılması gerektiğini söyledi.

Genel Kurul'da tartışılan konulardan biri de, Erdemir'deki yetki sorunu oldu. Erdemir'de örgütlenmek için çok büyük olanaklar kullanılmasına karşın, başarısız kalınmasının nedenleri sorgulandı. Yapılan konuşmalarda, Erdemir'de sendikaya karşı yapılan tüm antidemokratik baskılara karşı yeterince dirençli davranmaması nedeniyle, yönetimin yenilgiyi kolaylaştırdığı savunuldu.

Sendikal birlik sorununu ele alan bazı delegelerse, artık bu konuda net tavırlara ihtiyaç duyulduğunu belirterek, işçi sınıfının sendikal birliğini ve sürecini irdeleyen tartışmaların başlatılması gerektiğini savundular. Konuya ilişkin yapılan konuşmalarda da Türk-İş'e ilişkin değerlendirmeler yapıldı.

Kongrenin son günü yapılan seçimler ise, tüzük değişikliklerinden başlayıp, yönetim kurulunun oluş-

turulmasına dek, yoğun tartışmalara neden oldu. Tüzük komisyonu tarafından hazırlanan, "yönetici olabilmek için üye olmayı yeterli gören" değişiklikle, yönetim kurulunun 6'dan 7'ye çıkarılması önerileri, Genel Kurul tarafından kabul edilmedi.

Sendika yönetim kurulu seçimi ise, üç üyeliğin değiştirilmesi biçiminde geçti. Genel Başkan **İlhan Dalkılıç**, Genel Mali Sekreter **Eyüp Önen**, Genel Teşkilatlanma Sekreteri **İsmail Aykanat** seçeneksiz olarak yeniden seçilirken, diğer üç üyelik için ikişer adayla seçime girildi. Sonuçta, Genel Başkan Yardımcılığına Bursa Asil Çelik fabrikası işçisi ve Bursa Şubesi Yönetim Kurulu üyesi **Mehmet Capar**, Genel Sekreterliğe grevdeki Netaş Baştemsilcisi **Celal Özdoğan**, Genel Eğitim Sekreterliğine Rabak Temsilcisi **Mahmut Karakoç** seçildiler.

Otomobil-İş 12-24 Aralık günlerinde yapılan Genel Kurul ile, bir yıl içinde yaptığı üçüncü genel kurulunu da tamamlamış oldu. Bu üç genel kuruldan sonra, Otomobil-İş'in sorunlarından arınma sürecine girdiği söylenebilir. Otomobil-İş'de tabana ve örgütün sorunlarına çok yakın kadroların yönetime gelmeleri ise, bu süreci hızlandıran önemli bir etken olacaktır.

Şimdi Otomobil-İş daha güçlü!

Yenilgiden ders çıkarıp, zaferi hazırlamak

MEHMET TEKİN

AYLARDIR Otomobil-İş üyeleri ve metal işkolunun ilgi merkezini oluşturan MESSsözleşmesiniha-yet kongreden üç gün önce bağıtlandı.

Kitlenin talep ve beklentilerinin oldukça gerisinde kalan, belirlenen hedefler içinde somut kazanımlar getiremeyen sözleşmeyi ve öncesindeki gelişmeleri kısaca değerlendirelim:

Metal işkolunda MESS'in yıllardır sürdürdüğü dayatmacı politika, 1986 grup sözleşmelerinde de kırılamadı. Önce uzlaşmacı Türk-Metal'e imzalattırdığı sözleşmeyi işkolundaki diğer sendikalarada dayatmayı bu dönemde de sürdüren MESS etiketli tekelci burjuvazi, önce Türk-Metal daha sonra da Öz Demir-İş ve Çelik-İş'in işlerini bitirmekte pek zorlanmadı.

Metal işkolundaki sözleşmelerde 1980 sonrası YHK eliyle başlatılan İş Gruplandırma Sistemi (İGS) ile sendikaların pazarlık gücü baştan kırılır ve MESS karşısında biçimsel bir taraf olmaları sağlanırken, bu sistemin doğal bir sonucu olarak da ücretlerde gerileme ve mutlak yoksullaşma birlikte geldi. İşkolundaki sendikalar ise böyle bir sisteme karşı birlikte tavır alıp, güçbirliğine gitmek bir yana, sistemin özünü ve uygulamadaki sonuçlarını bile tam anlamış ve üyelerine anlatmayı başarabilmiş değiller. Sisteme genelde bir itirazı zaten olmayan Türk-Metal'e ve diğer sendikalara Otomobil-İş'in yaptığı güç ve eylem birliği önerisi ise, bir yanda zamanlama hatasıyla geç kalındığı, diğer yanda vedaha önemlisi kendi örgütsel yapısındaki tavır belirsizliği nedeniyle sonuç getirmedi. Böylece işkolundaki tüm grup sözleşmelerinde İGS uygulaması tekeller lehine bir dönem daha korunmuş oldu.

12 Eylül sonrası işçi düşmanlığı ve işten çıkarmaların yoğun olduğu bilinen bu işkolunda, bir diğer önemli sorun olan iş güvenliğini düzenleyen disiplin kurulları ve diğer yönetsel maddelerde de MESS'in ilkeleri olarak bilinen gerici dayatmalar kırılıp, hiç değilse caydırıcı olabilecek düzenlemeler sözleşmeye konulamadı. Otomobil-İş'in bağıtladığı sözleşmede ileri bir adım olarak tanımlanabilecek olan iş ve işyeri değişiklikleri ile işten çıkarmalar konusundaki kısmi iyileştirmeler ise, kitle gücü ve kararlılığının bir kazanımı olarak görülmelidir. Ancak hemen belirtelim ki, örgütsel birlik ve dayanışma sağlanamadıkça kağıt üzerindeki haklar bile işlevsiz kalabilmektedir.

SÖZLEŞMELER: HUKUK METNİ Mİ, MÜCADELE BELGESİ Mİ?

Sendikal mücadelenin soğuk savaş dönemi olarak tanımlayabileceğimiz toplu iş sözleşmeleri görüşmelerini ve bu süreci nasıl ele almalı, kitleyi ileri bir sözleşme ve kazanımlara nasıl hazırlamalı. Bir başka deyişle, toplu sözleşmeler salt bir hukuksal-teknik uzmanlık ve beceri belgesi mi, yoksa demokratik sınıf ve kitle sendikacılığına

bağlı bir anlayışla bütünleşen bir mücadele belgesi olarak mı görülmelidir? Uzlaşmacı sendikal anlayışla demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı arasındaki en kalın çizgi kanımızca burada somutlanıyor. Sıcak savaşı, yani eylem alanlarını temel almayan, kitlesini bu hedefe tüm araçlarla işyerlerinden başlayarak hazırlayamayan, başarılı bir kurmay çalışmasıyla belirlenmiş stratejik ve taktik politikaları kitlenin örgütlü gücüyle bütünleştirmeyen sendikacılık, öznel niyetler ne olursa olsun, yenilgiyi önleyemiyor. Neyin, nasıl ve ne zaman yapılacağını kitleyle birlikte tartışıp birlikte kararlar almak yerine, varolmayan güçler adına blöf politikalarıyla da sonuç alınamıyor.

Bu bağlamdaki tartışmalarda kimi sendikacıların son yıllarda yaygınlaşan savunmaları dikkat çeker oldu: "İlke ve hedeflere evet, ama kitle kararsız ve savaşıma hazır değil" yada "Şu parasal sorunlar olmasa, bu işlerin üstesinden gelirdik"... Bu ve benzeri anlayışları sorgulamak için kendi tezleri ve gerekçelerini tersine çevirmek yetiyor. İlkeler ve hedefler kitlelerle birliktebelirlenip,birlikte yürünür. Bu yapıldığında ise, güvensizlik beyanı kitlenin hakkı ve yönetim sorunu olmuyor mu? İkinci gerekçe ise, konumuz olan Otomobil-İş ile MESS sözleşmesindeki tartışmalarda ve özellikle grev kararından sonra temel sorun olarak ele alındığı için, daha da önem taşıyor. İşçi sınıfı ve emekçi halk kitleleri baskı ve sömürüye karşı mücadelesini hiçbir zaman dolu kasalarla sürdürme fırsatına kavuşmadı. Ekonomik güç, mücadelenin başarısında kuşkusuz önemli bir unsurdur. Ne var ki, mücadele istek ve kararlılığı, her zaman ekonomik olanakların da motoru olmuştur. Asıl ve belirleyici olan, inanç birliği, yani eğitim sorunudur...

MESS grup sözleşmelerinde parasal ve yönetsel kapsamdaki hedeflere somut bir ilerleme sağlanamadığı gerçeği ortadadır. Bu nesnel sonuç, şimdi ortak sorumluluk ve mücadele anlayışıyla tartışılıp geleceği hazırlamayı gerektiriyor. Otomobil-İş, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı hedefinde kurumsallaştığı ölçüde, tekellere karşı örgütlü gücüyle sonuç almayı başaracaktır. ●

Dünyada Neler Oluyor?

Hindistan'a Gorbaçov'un ziyareti sırasında iki ülke arasında yapılan görüşmeler sırasında "tüm ülkelerin liderlerine ve halklarına, dünyayı silahlardan kurtaracak, savaşsız bir dünya yaratacak acil önlemlerin alınması" çağrısı yapıldı. Tüm ülkelerin politik ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları dileğinin ifade edildiği ortak bildiride sorunların "askeri yollarla değil, barışçı politik yöntemlerle" çözümlenmesi gerektiği belirtilerek, "İnsanlık, krizleri önleyebilecek ve nükleer silahlardan uzak medeniyetler kurabilecek güçtedir" denildi. Nükleer silahların kullanılmasını yasaklayan ve yol açabileceği tehlikeleri sıralayan uluslararası bir bildiri hazırlanması çağrısı yapan Gorbaçov ve Gandi, yayımladıkları ortak bildiride, "Bu gerçek bir nükleer silahsızlanmaya uzanacak ilk önemli adım olacaktır" dediler.

Fransa'da sağcı hükümet tarafından hazırlanan eğitim reform yasasına karşı, Liseli ve üniversiteli 1 milyon öğrenci Paris'te miting düzenledi. Barışçıl olarak gerçekleşen gösterinin sonuna doğru polisin bir gruba saldırması, gösteriyi sonraki günlerde de sürecek çatışmaya döndürdü. Bir Cezayirli öğrencinin polisçe öldürülmesi öğrencilerin ülke düzeyinde direnişe geçmelerini getirdi ve hükümet tasarıyı geri aldı. Bu arada işçi sendikaları da 24 saatlik genel grev kararı aldılar.

İspanya'da ve **İtalya**'da öğrenciler tarafından büyük gösteriler yapılıyor. Eğitimde demokratikleşme istemiyle gerçekleştirilen eylemler, Avrupa'da 1968'de yapılan öğrenci eylemleriyle karşılaştırılıyor.

Zambia'da mısır fiyatına yüzde 120 zam yapılmasına halk şiddetli tepki gösterdi. Birden yayılan gösteriler, çatışmalara dönüştü. 30 kişinin ölümüne neden olan zam kararını devlet başkanı Kaunda, yaptığı bir televizyon açıklamasıyla g[illegible] aldı.

Filipinler'de Aqunio yönetimiyle Ulusal Demokratik Cephe arasında yürütülen görüşmeler sonucunda, Yeni Halk Ordusu ile hükümet güçleri arasında ateşkes anlaşması imzalandı. Halk tarafından coşkun gösterilerle karşılanan 60 günlük ateşkes anlaşması süresi içinde barış görüşmelerine başlanacağı açıklandı. UDC yetkilileri, "önemli olanın ulusal bağımsızlığın ve gelişkin bir demokrasinin sağlanması için halkın kalılımının sağlanacağı bir yönetimin oluşması" olduğunu açıkladılar. Ancak, ateşkesten ve barış görüşmelerinden kuşku duymakta olan, gerek hükümette gerekse ordu içindeki güçlerin anlaşmayı baltalamaya çalışacakları bildiriliyor. Bu doğrultuda gerçekleştirilen kışkırtıcı bir saldırı YHO tarafından püskürtüldü.

Arjantin'de, Cunta döneminde Buenos Aires polis şefi olan general Ramon Camps 73 olayda insan haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle 25 yıla mahkum edildi. Aynı davada yargılanan dört general de 23 ile 24 yıl arasında ceza yediler. Diğer yandan Devlet Başkanı Alfonsin, Cunta dönemine ilişkin soruşturmaların durdurulmasını istedi ve bunun üzerine "Kaybolanların Anaları" hareketinin çağrısıyla büyük gösteriler başladı. Arjantin'de "geçmişe sünger çekme" yolundaki baskıya boyun eğen Alfonsin'in direniş karşısında takınacağı tavır merakla bekleniyor.

Yeni Kaledonya'nın bağımsızlığı, Fransa'nın yoğun muhalefetine karşılık Birleşmiş Milletler tarafından kabul edildi. Anımsanacağı üzere geçen yıl bağımsızlık isteyen yerli halkla, Avrupa kökenliler arasında büyük çatışmalar çıkmıştı. Fransa'nın tanımamakta direneceğini açıkladığı karar, BM'de 24 olumsuz oya karşı 89 oyla kabul edildi.

İsveç'de memur sendikaları

"Sendikal örgütlenme temel bir insan hakkıdır..."

AHMET EROL - SAFA GÜRSOY

"BİZ, toplu sözleşme ve grev haklarımızı uzun savaşımlar sonucunda elde ettik. Grev hakkımızı ise 1966'da kazandık.

Memurların greve gitmesinin yoğun bir biçimde kamuoyunda tartışıldığı sırada görüştüğümüz 127 bin üyeli İsveç Devlet Memurları Sendikası Başkanı Olle Söderman yukardaki sözleri söylüyordu. Tartışmalar sürerken, 30 Eylül 1986 günü grev başladı. Çeşitli meslek gruplarından 200 binin üzerinde memur greve gitti: Hakimler, savcılar, gümrük memurları, hemşireler, belediye memurları... Grev tam bir ay sürdü. 30 Ekim 1986 günü anlaşma yapıldı ve grev sona erdi.

İsveç devlet memurlarının sendikal haklarını elde etmeleri birçok aşamadan geçmişti. Önce dernekleşme, sonra sözleşmesiz, grevsiz bir sendika aşaması. 1936 yılında çıkartılan bir yasada ilk kez "çalışanlar" deyimi kullanılıyor ve memurlar sendikalarını kurmaya başlıyorlardı. Ülkemizde 1961 anayasasında yeralan "çalışanlar" deyimi gibi.

İsveç devlet memurlarının sendikal örgütlenmesi üzerine İsveç Devlet Memurları Sendikası Başkanı Olle Söderman ile bir söyleşide bulunuyoruz.

İsveç devlet memurlarının sendikal haklarını elde etmede geçirdiği aşamaları anlatır mısınız?

1800'lerin sonuna doğru sendikal faaliyetlerde büyük bir artış görülür. Bu, sendikal faaliyetler işçiler arasında yoğundu. Memurların ilk örgütlenmesi 1848'e dayanır. Ve 1890'lara doğru yalnızca devlet memuru olan posta memurlarının örgütlendiği görülmektedir. Ülkemizde de kuşkusuz sendikal haklar savaşımlar sonucu yavaş yavaş kazanıldı. 1800'lü yılların sonuna doğru işverenler sendikalı işçileri işten atıyorlar, sendikalı işçiler üzerinde yoğun baskı uyguluyorlardı. Ancak, yasal olarak sendikalaşmak yasak değildi. Ama belirttiğim gibi sendikalı işçiler üzerinde baskılar yoğun bir biçimde uygulanıyordu.

Devlet memurları içinde örgütlenme öncelikle bazı dar işkollarını kapsıyordu. 1900'lerde birçok yerel işkolu örgütlenmesi gerçekleştirildi. Önce dernekleşme, sonra sendikalaşma oldu. Mesleklere göre kurulan birçok sendikaya, günün koşulları birleşme gerçeğini dayattı. Ve zaman içinde birleşme sağlandı.

1904 yılında merkezi devlet daireleri memurları örgütlendi. Bu örgüt şimdiki bizim devlet memurları sendikamızın ilk çekirdeğini oluşturdu.

Bu gelişmeler içinde, İsveç İşverenler Derneği (şimdi sendika) işçilerin merkez örgütünü (İşçi Sendikaları Konfederasyonu) 1906 yılında tanımak zorunda kaldı. Elbetteki bu gelişme sendikal sorunların çözümlendiği anlamına gelmemektedir. Örneğin, 1909'da ülke çapında yoğun genel grevler ve lokavtlar görülmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak devlet sektöründe memur örgütlenmesi de yavaş fakat ilkeli bir biçimde sürmektedir.

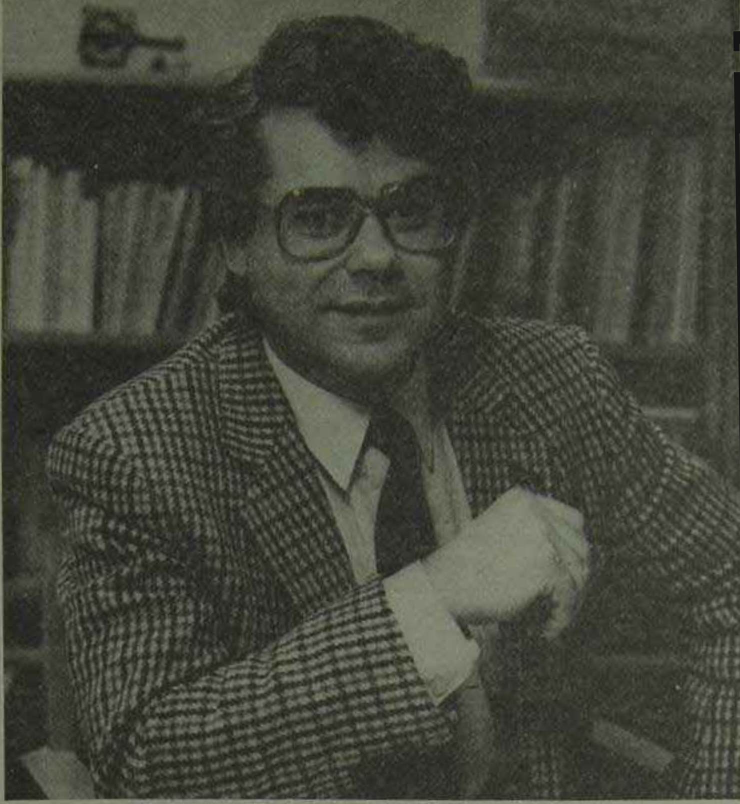
Öncelikle örgütlenme "İş Grupları" temel alınarak yapıldı. 1910 yılında telefon idaresinde "kadın santral memurları, kadın büro memurları örgütleri" kuruldu. Erkeklere gelince, onların da meslek örgütleri vardı. O günkü koşullarda bu örgütlenme biçimi en doğal olanıydı. Zaman içinde koşullar federasyon ve konfederasyon biçiminde örgütlenmeyi gündeme getirdi. Nitekim, İsveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TCO) kuruluşu 1931 ve 1937 yıllarına rastlar. Ancak bugünkü şekli ile 1944'de kuruldu. Merkezi işçi ve memur örgütlerinin kuruluşu ve gelişmesi, bu örgütlere katılan tek tek sendikaların bağımsızlıklarına ve gelişmelerine gölge düşürmemeliydi ve düşürmedi de. Burada bir açıklık getirmek istiyorum; benim çizmeye çalıştığım gelişme toplumumuzun o günkü sosyo-ekonomik durumu ve o günkü koşulların zorlaması sonucunda ortaya çıkan örgütlenme biçimidir.

Burada bir konuyu daha belirtmek istiyorum. 1920 ile 1932 yılları arasında Sosyal Demokratlar kısa aralıklarla da olsa iktidara geldiler. Bu dönemlerde sendikal örgütlenme çalışmaları belli ölçüde rahatladı. Bizim işkolunda yani tümüyle devlet sektöründe faal olan sendikalar da rahatladılar. 1932'den sonra da 44 yıl iktidarda kaldılar.

1936 yılında çıkartılan bir yasa ile, ilk kez "çalışanlar" deyimi kullanıldı. Bundan sonraki yıllar memur sendikalarının gelişme yılları oldu. 1936 yılı öncesi özel sektörde çalışan büro memurlarını örgütlemek olduça zor oluyordu. 1937 yılına devlet memurlarının toplu sözleşme hakkını elde ettiği yıl diyebiliriz. 1966 yılında bu yasa daha genişletildi ve grev hakkı elde edildi.

İsveç'de iki büyük konfederasyon vardır. 2 milyon üyesi olan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (LO) ve 1 milyon 200 bin üyeli Memur Sendikaları Konfederasyonu (TCO). Sendikamız, TCO içinde büyüklük olarak üçüncü sıradadır. TCO'ya 21 sendika üyedir. Sendikamız dışında meslek gruplarının üye olduğu sendikalar da vardır. Örneğin, polis sendikası, subaylar ve orduda çalışan sivil memurların sendikası, gümrük memurlarının, öğretmenlerin, hakim ve savcıların üye olduğu sendikalar v.s.) polislerin hakim ve savcıların bir kısmı bize de üyedirler.

İsveç'te tüm devlet memurları sendikalıdırlar. Bu gelişme bile biz-

lerin uzun savaşımlar sonucu bu haklarımızı elde ettiğimizin göstergesidir sanıyorum. İsveç savaş öncesi fakir bir ülke idi. Günümüzde ise örgütsüz olmak "ayıp gibi bir şey"dir.

Grev yasağı olan memurlar var mı?

Bir grup yüksek düzeyde memur var. Sendikamız ve hükümet arasında yapılan sözleşme uyarınca, bu yüksek düzeydeki memurlar grev yapamazlar. Ancak, sendikamızın üyesidirler. Yani bu memurlar için ayrı sözleşme yapılmaktadır.

İşçi-memur ayrımı nasıl gerçekleşti?

Bildiğiniz gibi, özel sektörde çalışan büro personeline "sanayi memuru, ticaret memuru" demekteyiz. Yani yapılan iş, memur ve işçi olduğunu belirlemektedir. Kamu sektöründe de aynı kıstas vardır. Özel sektörde çalışan büro personeli ayrı bir sendikaya üyedirler ve TCO üyesidir bu sendika.

Ayrıca, önceleri işçi-memur farkları çok somut idi. Günümüzde ise teknik gelişmenin sonuçları bu farklılıkları en aza indirdi. İsveç diğer sanayi ülkeleriyle karşılaştırıldığında ençok elektronik-robot kullanan bir ülke. Bu ise işçi-memur farklarının gitgide azalacağının göstergesidir.

Uluslararası ilişkilerinizden kısaca sözeder misiniz?

Sendikamız kendi işkolundaki uluslararası kuruluşların üyesidir. Sendikamızın üyelerinin ilgili bulunduğu uluslararası kuruluşlara da üyeyiz. Şöyle ki: Postanede çalışanlar nedeniyle o işkolundaki, Merkez Bankasında çalışanlar nedeniyle o işkolundaki uluslararası kuruluşlara üyeyiz. Bunu daha genişletebiliriz. Ayrıca, TCO aracılığıyla da çeşitli uluslararası kuruluşlara üyeyiz.

Çalışmalarınız konusunda kısa bir açıklama yapar mısınız?

a- Üyelerimize rahat iş koşulları ve iş güvencesi sağlamak,

b- Devlet memurları-sanayi işçileri arasındaki ücret arasındaki farklılıklarını enaza indirmek,

c- İşyeri ve dolayısıyla sağlık koşullarını denetlemek,

d- Teknik gelişmeyi gözönüne alarak, işyerleri ve iş kalitesindeki değişmeleri saptamak,

e- İşverenin üyemize sürekli eğitim olanağını sağlaması veya çalışanların değişen iş koşullarına ayak uydurabilmesi için eğitimden geçirmesini sağlamak v.s.

f- Sendikamız, teknik gelişme ve iş piyasasındaki sonuçlara göre son yıllarda sürekli çalışmalar yürütmektedir. Örneğin; işyerlerine yerleştirilen data-kameraları çıkardıkları sürekli ışınlardan dolayı hayati tehlike oluşturabiliyor. Şöyleki, çalışan kişi bir bayan ise, hem kendi hem de rahimdeki yavru hastalanabilir. İş kazaları karakter değiştiriyor diyebiliriz. Sendikamız bu durumda işyerlerini sürekli kontrol ederek önlem alınmasını sağlamaktadır. Uluslararası tekellerin sürekli baskılarına karşın, bu alanda olumlu gelişmeler de aldık diyebilirim.

12 Eylül 1980 sonrası Türkiye hakkında ne düşünüyorsunuz?

Türkiye'deki bugünkü durumu biz demokratik olarak kabul etmiyoruz. Ayrıca, Türkiye'deki durum bizler için yeni bir durum da değil. Ordunun müdahalesi bizlere ABD'nin eli altındaki diğer ülkelerdeki rejimleri hatırlatıyor. Sendikal örgütlenme özgürlüğü temel bir insan hakkıdır. Sendikalar çalışanların ekonomik çıkarlarını korur ve geliştirirler. Türkiye'de sendika yöneticileri, yığın örgütü yöneticileri yargılanmaktadır. Örgütleri kapatılmıştır. Ve bu anlamda uluslararası dayanışma çok önemlidir. Elimizdeki tüm olanakları en iyi bir biçimde kullanabilmeliyiz. Sendikamız dayanışmayı, hem TCO ile, hem de uluslararası dayanışma komitesi var. Bizler bu çalışmaya katılıyoruz. Uluslararası birlik olan PSI'de Türkiye sürekli gündemde. TCO, ayrıca Kuzey Ülkeleri Sendikal Birliğine (NFS) konuyu getirdi. Sendikamız, üyelerine Türkiye konusunda değişik dönemlerde bilgilendirme yapmaktadır.

Son olarak şunu söylemek istiyorum.

Özgür sendikalar oluşmadan, olmadan, kurulmadan (tüm çalışanlar için) bizler Türkiye'yi demokrasiye dönmüş olarak kabul etmeyeceğiz.

Sendikal özgürlükler için savaşıma devam. Kuşkusuz sizler yaşıyorsunuz, iyi bilirsiniz, bizler de mücadele yolunun kolay olmadığını çok iyi biliyoruz.

Başarı sizin olacaktır. ●

Tarihte Bu Ay

1 Ocak 1959, Devrim ordusu günlerdir genel grev uygulanan Havana'ya girdi. Küba devrimi zaferle sonuçlandı.

1 Ocak 1959, İsrail'e karşı ilk toplu saldırı başlatıldı. Başkomutanlığını Yaser Arafat yaptı. Bugün aynı zamanda Filistin Kurtuluş Örgütü'nün kuruluşunun ilan edildiği tarih oldu.

11 Ocak 1946, Arnavutluk'ta Halk Cumhuriyeti kuruldu.

15 Ocak 1919, Berlin işçileri ayaklandı (1 Ocak 1919), ayaklanmanın başarıyla sonuçlanması sosyal demokrat kimi önderlerin karşı safta yeralmalarıyla engellenebildi. İşçilerin ve ayaklanmanın önderleri Luksemburg ve Liebknect öldürüldü.

17 Ocak 1961, Afrika ulusal kurtuluş hareketlerinin büyük önderi Patrice Lumumba öldürüldü.

20 Ocak 1902, Nazım Hikmet doğdu. (1987 doğumunun 85.yıldönümüdür.)

21 Ocak 1924, Lenin öldü.

22 Ocak, Birleşmiş Milletler, emperyalizme ve siyonizme karşı arap halklarıyla dayanışma günü.

30 Ocak 1933, Almanya'da Hitler'e başbakanlık görevi verildi. Aynı akşam Berlin'de düzenlenen "törenler"le kitaplar yakıldı.

30 Ocak 1938, Franko, Cumhuriyetçilerin savaşı kaybetmesi sonucu İspanya'da devlet başkanlığını ilan etti. 15 Ocak 1936 tarihinde kurulmuş olan Halk Cephesi de yıkılmış oldu.

HUKUK KÖŞESİ

KANUNDAN DOĞAN KIDEM TAZMİNATI

İŞÇİ sınıfımızın hak mücadelesinde önemli köşe taşlarından biri olan "kıdem tazminatı" kavramı, İş Kanununun 14.maddesinde düzenlenmiştir. Kıdem tazminatı, bir iş yerinde ya da bir işverene bağlı olarak çalışan işçiye - belli süre çalışmış olmak kaydıyla -, sözleşmesinin belirli şekillerde sona erdirilmesi dolayısıyla ödenen tazminata denir.

Şartları: Kıdem Tazminatına hak kazanabilmek için aşağıdaki şartlar aranır.

1- İş Sözleşmesiyle bir işyerinde veya bir işverene bağlı olarak çalışmak.

2- İş Kanunu, Basın İş Kanunu ya da Deniz İş Kanununa tabi bir iste çalışıyor olmak.

3- Belli bir süre çalışmış olmak: Bu şart kapsamında aranan vasıf "kıdemli işçi" olmaktır. Kıdem tazminatına hak kazandıran asgari çalışma süresi yeni düzenleme ile "1 Tam Yıl" olarak kabul edilmiştir. Toplu Sözleşme ya da hizmet akidleri ile kıdem süresinin azaltılması mümkün, ancak arttırılması mümkün değildir. Başlangıç tarihi işçinin çalışmaya başladığı tarihtir. Sürenin hesabında işverenin değişik işyerlerinde çalışmış olmanın önemi yoktur. Aynı biçimde, çalışmanın aynı sözleşmesi çerçevesinde ancak aralıklarla devam etmiş olması da önemli değildir.

4- Sözleşmenin Kanunda öngörülen şekilde sona ermesi: Sözleşme ancak aşağıdaki şekillerde sona ermişse kıdem tazminatına hak kazanılır;

1- İşverenin fesih bildirimi ile,

2- İşçinin fesih bildirimi ile (askerlik ve ihtiyarlık, emeklilik ödeneği almak amacıyla,

3- Bildirimsiz fesih durumlarında (Haklı sebeplerle, sağlık sebebiyle, işverenin ücret ödememesi, işvermemesi hallerinde),

4- Özel Durumlarda (Kanun dışı Lokavt ve en önemlisi işverenin sözleşmeyi 17.madde dışında herhangi bir sebeble haksız ve bildirimsiz olarak fesh ettiği hallerde).

Kıdem Tazminatı Hesabı: Gerekli şartlara sahip bulunan işçiye işe başladığı tarihten itibaren iş sözleşmesinin devamı süresinde her geçen tam yıl için 30 günlük ücret tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan arta kalan (fazlaya ilişkin süreler yani sözleşme süresinin hesaplanan 1 tam yıla 30 günlük ücret ödenmesinden arta kalan süreler) için de, aynı oran üzerinden ödeme yapılır. Kıdem tazminatı hesabı son ücret üzerinden yapılır. Ücret brüt ücrettir. Ayrıca kıdem tazmitanının hesabında, "işçiye sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün sözleşmeye ya da konuna bağlı menfaatler" de ücrete eklenir.

Toplu iş sözleşmeleri ya da iş sözleşmeleri ile 1 tam yıla 30 günlük ücret miktarı işçi lehine değiştirilebilirse de burada 1980 sonrası değişikliklerle bir tavan getirilmiştir. Buna göre kıdem tazminatı miktarındaki tavan en yüksek devlet memuruna TC. Emekli Sandığı Kanununa göre ödenecek olan emeklilik aylığını geçemeyecektir. Kıdem tazminatı ile işçiye ödenen tazminat tutarının tamamı vergi dışı tutulmuştur.

DİSK, Simon Bolivar Ödülü'ne aday gösterildi

200 MİLYON üyeli Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF), 1987 yılı **Simon Bolivar Ödülü** için DİSK'i aday gösterdi. Bu yıl üçüncüsü verilecek olan uluslararası ödül, 24 Temmuz'da sahibini bulmuş olacak.

Bilindiği gibi, Simon Bolivar Ödülü, barış, bağımsızlık, uluslararası dayanışmanın güçlendirilmesi; yeni ekonomik, toplumsal ve kültürel bir düzen kurulmasını özendirmek amacını güdüyor.

Bolivar Ödülünün ilki 1983'te İspanya Kralı **Juan Carlos**'a ve halen tutuklu bulunan Güney Afrikalı özgürlük savaşçısı **Nelson Mandela**'ya verilmişti.

WYETH İŞÇİLERİNİN TOPLU SÖZLEŞMEDEN BEKLENTİLERİ

Bizler Wyeth Laboratuarı A.Ş çalışanlarıyız. 1 Kasım 1986 günü başlayan sözleşme görüşmelerimiz, 3 Aralık günü toplam 36 maddede uyuşmazlık tutularak görüşmeler arabulucu aşamasına bırakıldı. İşverenin kabul etmediği maddeleri sıraladığımızda da görülecektir ki, istediğimiz maddeler insani istekleri içeren ve hakkettiğimiz sınırlara bile varamayan, ancak, altı yıldır kaybettiklerimizin yavaş yavaş geri alınması gerektiğinden, şimdilik bu isteklerimizi alınabilir olarak görüyoruz. Sıralarsak;

İşyeri Disiplin Kurulu, iki işveren ve iki işçi temsilcisi ile işveren tarafının göstereceği başkan adayının katılımı ile kurulur. 1475 sayılı yasanın 17/2, bendine göre işten çıkarma veya para cezasının verilebilmesi için enaz 4 üyenin bu yolda olumlu oy vermesi.

Ferdi İş Çıkarma, İş yasasının 13. maddesindeki süreli fesih bildirimi hakkı saklı kalmak kaydı ile, bu yolla çıkarılan işçi yerine 1 yıl süre ile işçi alınamaz yada başka bölümlerden transfer yapılamaz.

Normal Çalışma Süresi; vardiyasız işçiler için günde 8 saat üzerinden, haftada 40 saattir.

Yıllık İzin Ücreti Harçlığı; izinli çıkan işçilere brüt 65 bin lira izin harçlığı verilir.

Kıdem İkramiyesi; 5 yıllık kıdemini dolduranlara 30 günlük, 10 yılını dolduranlara 35 günlük, 15 yıl ve takip eden 5'er yıllık kıdemlerini dolduranlara 40 günlük kıdem ikramiyesi ödenir.

Ücret Zammı; 1 Kasım 1986 tarihinden uygulanmak üzere seyyanen85binlirave ayrıcailavetenher bir kıdem yılı için saat ücretlerine 10 lira kıdem zammı yapılır. 2. yıl için 95 bin lira brüt zam yapılır.

Bayram Harçlığı; her dini bayram arifesinden bir hafta önce brüt 50 bin lira bayram harçlığı ödenir.

Wyeth İşçileri

1200 DERBY İŞÇİSİ GREV'DE

Toplam 1300 işçinin çalıştığı Osmaniye'de kurulu Derby lastik fabrikasında 17 Aralık günü 1167 işçi greve çıktı. İşverenle parasal konularda anlaşmazlığa düşülen Derby'de temsilci Ahmet İlgün dergimize greve çıkış nedenlerini şöyle belirtti:

"Biz 1.yıl için ücretlere yüzde 45 artı 15 bin lira, 2. yıl yüzde 36 artı 10 bin lira artış istedik. İşveren ise, yüzde 41 artı 7 bin, ve yüzde 32 artı 3 bin lira verdi. Sosyal haklardan Yakıt, İzin ve Bayram Harçlığı için toplam 220 bin lira istedik. İşveren tümü için 165 bin lira verdi. Ayrıca, gece mesaisine kalan arkadaşlarımız evlerine gidecek araç bulamıyorlar. Biz de bunun için gece mesaisine kalan arkadaşlarımız için araç istedik. Cumartesi günleri çalışmayıp yine bu günlük çalışma süremizin diğer çalışma sürelerine eklenerek haftada iki gün tatil yapmak istiyoruz. Yine bir başka isteğimiz de, yıllık izine çıkış zamanımızı işveren istediği zamana vererek izinlerimize baskı uyguluyor. Biz ise izinlerimizi bizim istediğimiz zamanda kullanmak istiyoruz."

Derby'de büyük bir coşku yaşanıyor. Greve katılan yaklaşık 1200 işçi istedikleri artışın insanca yaşam için bir basamak olduğunun bilinci ile kararlılıklarını, isteklerinin tümü elde edilene kadar koruyacağa benziyor.

Tez Koop-İş: Gelecek genel kurullar için umut

29-30 KASIM 1986 günleri yapılan Tez Koop-İş sendikası Genel Kurulunda, demokratik güçlerin muhalefeti ilk kez etkin bir biçimde gerçekleşti. Bu çalışmalar genel kuruldan kısa süre önce başlatılmasına karşın, demokrat delegeler biraraya gelerek stratejilerini saptamışlar ve demokratik bir yapının oluşturulması için başlatılması gereken çalışmaların bu genel kurulda gerçekleştirilmesi kararını almışlardı.

Gerçi Genel Başkan Kenan Gürbüz yerinde kalabilmiştir, ancak, onun dışındaki tüm yönetim kurulu üyeleri değişmiş ve açık sağ eğilimli olarak bilinen kişiler tabanın desteğini tamamen kaybetmişler, ilerici delegelerin oy verdiği 3 işçi de, 9 kişilik yönetime girmiştir.

Gerek Genel Kurul öncesinde gerekse Genel Kurulda, Kenan Gürbüz, sürekli olarak "sendikayı DİSK'e,solculara mı teslim edeceksiniz?" diyerek göz korkutmaya ve delegelerin tercihini etkilemeye çalıştı.

Yapılmış olan Genel Kurul sırasında yönetimin bu davranışları delegelerinhoşnutsuzluğunayol açmış ve Kenan Gürbüz'ün Aralık ayında yapılacak olan Türk-İş kongresinde Şevket Yılmaz'ı destekleyeceğine ilişkin demeci delegelerin tepkileriyle karşılaşmıştır. Bu tavrıyla Tez Koop-İş Genel Kurulu, seçilen Türk-İş delegelerine Şevket Yılmaz'ı desteklememe görevi vermiştir. Böylesine olumlu hareketlerin görülebildiği bir genel kurulda, delegelerin deneyimsiz olmaları, 10 yıl zorunluluğu gibi yasal kısıtlamalar, muhalefetin bir lider çıkaramamış olması gibi etkenler, çeşitli tehditler, gerici propagandalar ve yaratılan baskı havasıile de birleşince, daha olumlu bir yönetimin oluşturulabilmesini engellemiştir. Ancak DİSK'e bağlı sendikalardan Sosyal-İş ve Bank-Sen'in işçilerinin Tez Koop-İş'i Tez Koop-İş olmaktan hızla çıkarması yönünde bir dinamiği harekete geçirmiştir.

Bizlere kadro hakkı yok mu?

BİZLER İstanbul Telefon Başmüdürlüğü'nebağlısözleşmeli işçileriz. Çoğumuz lise ve dengi okul mezunuyuz. Halen idarenin her türlü işinde çalıştığımız gibi,amaç dışı görevlerde de kullanılıyoruz.

Asgari ücret karşılığı çalıştığımız yedi yıldır ne bir kadro elde edebildik ne de iş güvenliğimiz oldu. Bağlı bulunduğumuz Türk Haber-İş Sendikası dahi bizlere sahip çıkmıyor. Sendika yönetimi kendi görüşlerine körükörüne itaat eden kişileri işyeri temsilcisi olarak atıyor. Sendika yetkilileri her toplantıda işverenle karşımıza çıkıp, sorunlarımıza çözüm getirilmesini engelliyorlar.

Öğrenmek istiyoruz: Sözleşmeli işçi olarak nereye kadar çalışacağız, demokratik haklarımızı aramak suç mu sayılacak? Biz işçilerin sendikamızdan beklentileri şunlardır;

— Sözleşmeli işçiler işe asgari ücretle başlıyor, sözleşme bitiminden sonra yapılan yenilenmede de yine asgari ücretle işe devam ettiriliyor! Bu haksızlıktır. İsteğimiz, sözleşme yenilenmesinde ücret artışımızın hiç olmazsaenflasyona yakın bir düzeyde olmasıdır.

— Sözleşmeli işçilere de otobüsler için paso verilmeli.

— Sözleşmeliişçiler de tazminat hakkından yararlanabilmeliler.

Bu istemlerimiz "aşırı" istemler olmayıp, insani istem sınırına bile yaklaşamayan, ama hiç olmazsa şimdilik almayı düşünebileceğimiz haklardır.

İstanbul Telefon Başmüdürlüğü'nde çalışan bir grup sözleşmeli işçi

TOE'de işçiler yine unutuldu

TÜRK OTOMOTİV Endüstrisi'nde çalışan yaklaşık 500 işçi yıllardır çile çekiyor. Yetkili sendika Özdemir-İş ile işveren arasında, uzun bir aradan sonra 1984'de bağıtlanan toplusözleşmenin sonuçlarını henüz TOE işçileri göremediler.

1984 sözleşmesi, sendikanın isteği üzerine, Yüksek Hakem Kurulu tarafından bağıtlandı. Sözleşme görüşmelerinde uyuşmazlığa gidilmesinden sonra, sendika genel başkanı Mehmet Aras, "İşveren yüzde 25'den fazla vermiyor ve grevden yana. Eğer siz greve hayır derseniz, sözleşme YHK'ya gider, YHK'da en az yüzde 30 verir, daha kârlı çıkarız," diyerek, greve hayır denmesini sağladı. YHK tarafından yapılan sözleşmede de yüzde 30 ve yüzde 25 zam alındı. Ancak bu sözleşme işyerinde hiçbir zaman tam olarak uygulanmadı.

27 Mart 1986'da başlayan yeni sözleşme dönemi de bir öncekinden farklı seyretmedi. Uyuşmazlık ve arabuluculukla geçen 8,5 aydan sonra, yeniden grev kararı alındı. YHK'dan ağzı yanan işçiler, bu kez greve "evet" dediler. TOE'de 13 Ekim'de greve çıkıldı. Grev birlik ve dayanışma içinde 8 gün sürdü, 22 Ekim'de anlaşmaya varıldı. Buna göre de 1. yıl yüzde 35, 2. yıl yüzde 30 zam alındı.

Ne var ki, 1984 sözleşmesinde olduğu gibi, bu sözleşme de tam olarak uygulanmıyor. İşçiler sözleşmeden doğan farklarını da alamamış durumdalar. Aylardır ücret ödenmediği gibi, arada bir dağıtılan avanslarla, işçiler oyalanmaya çalışılıyor. İşyerinin patronu olan Ziraat Bankası, işçilere bir dilim ekmeği çok görüyor. Gerekçe ise, fabrikanın kâr etmediği. Sendika başkanı Mehmet Aras ise, "Ankara'da Ziraat Bankası üst yöneticileri ve Kaya Erdem'le görüşüp mücadele ediyorum," diyerek, sendikal mücadele anlayışını sergiliyor.

Liberal ekonomi, TOE İşçilerini unuttu! Ancak şunu biliyoruz ki, birliğimizi sağlayamadığımız sürece, daha çok sürüneceğiz. İşçiler işverenin insafına değil, üretimden doğan yaptırım güçlerine güvenmelidirler.

ALİ OSMAN KÖSE/TOE

Pirelli ve Goodyear'da sözleşme imzalandı

17 GÜNLÜK grev uygulamasından sonra Pirelli'de taraflar anlaşma sağlayınca, 8 Aralık günü üretime devam edildi.

Sendika merkezinden yapılan açıklamaya göre, Kiplas'ın ilke kararları Pirelli ve Goodyear sözleşmeleri ile delinmiş oluyor.

Kiplas'ın 1985-88 yılları için değişmez diye koyduğu parasal artışlar, bu sözleşme ile epeyce aşıldı. Ücretlere 1.yıl için 200-208 TL/Saat, 2.yıl için ise 208-216 TL/Saat (Lassa'da 142 TL/Saat), **öğrenim, yakacak, bayram harçlığı ve gece çalışma pirimi** gibi sosyal haklarda da Kiplas'ın dayatmalarının çok üstüne çıkıldığı, geçmiş dönemlerden beri uygulanan, ücretlerin bankadan alınmasınında kaldırılarak işyerinde verilmeye başlanması ve Pirelli'de kimi bölümlerin kapanması sonucu tensikat yaptırılmayıp, Adapazarı'ndaki işyerine bu bölümün işçilerinin transfer edilmesi ve ev taşıma paralarının işverence ödenmesi, evini taşımak istemeyenlere ise Adapazarı-İzmit arası servis konulmasının kabul ettirildiği bildirildi.

SENDİKALAR VE İŞKENCE,
19.sayfadan sürüyor.

zamanda "işkenceye hayır" demektir.

İşkencenin insanlık suçu olduğu, toplumun tüm kesimlerince benimsendiği zaman, işkence de önlenebilir. Böyle bir ortamda, hukukun üstünlüğü hayata geçirilmiş olacaktır. Bunun için demokratik kuruluşların, sendikaların, insanların en doğal hakkı olan yaşama hakkını ortadan kaldıran işkence suçunu sürekli gündemde tutmaları ve suçların cezalandırılması gerekir.

Türkiye'de işkencenin başlıbaşına bir sorgulama yöntemi olduğu, hergün insanların işkencede öldüğü ya da sakat kaldıkları yolunda haberler çıkmakta, ne yazık ki, bunların bir kısmı yargı organlarınca doğrulanmaktadır. Hukukun üstünlüğünü kabul eden demokratik bir ülkede böyle bir uygulama olamaz.

Bu konuda sendikalara düşen görev, üyelerine insan hakları ve özgürlüklerinin önemini anlatmak, sendikal hakların bunlardan ayrı düşünülemeyeceğini benimsetmektir. İnsanların sağlığının, yaşama hakkının olmadığı bir ortamda sendikal hak ve özgürlüklerden söz edilemez.

"İRTİCA" NEDEN HORTLATILDI?, 5.sayfadan sürüyor.

kurumlarında zorunlu olduğu bir ülkede laiklikten de, çağdaşlıktan da, düşünce özgürlüğünden de, demokrasiden de sözedilemez. Cumhurbaşkanlığı ile başbakanlık arasındaki sözde çelişkinin de bu nedenle "kıymeti harbiyesi" yoktur; yararlanılabilecek değil, teşhir edilmesi gereken bir uzlaşmadır bu.

Sorunun kaynağıyla değil de, inançlarından ötürü "yakayı ele veren" bir avuç yurttaşıyla uğraşan devletin asıl suçluyu bulmak gibi bir kaygısı yoktur. Sosyalistler, demokrasiyi tehdit etmediği sürece, dinsel inançların örgütlenmesi hakkına karışmazlar. Ancak Süleymancılar, Nakşibendiler, Nurcular gibi tarikatların islâmiyeti **bir ideoloji olarak** benimsemek gibi sorunları olmadığı gibi, demokratik liderliklere de sahip olmadıkları biliniyor. Anılan bu tarikat örgütlenmeleri her dönemde devletle ve gerici-faşist örgütlenmelerle içli dışlı olmuş, tekelci burjuvazinin her bakımdan destek ve korumasıyla güçlenmiştir. Bu tarikatların liderliklerinin demokrasiye düşman emellerinin teşhir edilmesi ve örgütlenmelerinin devletten bağımsız olmadığının açığa çıkartılması, görevlerimiz arasındadır. Yoksa tarikatların sade mensubu, dinsel inançlarından ötürü, bilinçsizce islâm dininin insancı yanıyla ilgisi olmayan amaçların ardında sürüklenen yüz binlerce yoksul insan, genç ve çocuk demokrasi düşmanlarının ellerine terkedilmiş olacaktır. "Türk-İslâm sentezi"nin yeni kurmayları, bu potansiyeli faşizmin ülkemizdeki yığın tabanı ve giderek gelecekteki vurucu gücü olarak hesap etmeye başlamıştır bile. İslâmcı ideolojiyle her dönemde bütünleşme çabaları içinde olan faşist hareket, yaşadığımız günler içinde de aynı tasarıyla haşirneşirdir.

"İrtica"nın neden hortlatıldığı ayan beyan ortadadır...

"İnsan Hakları, Hukuk ve Demokrasi" açıkoturumu

İNSAN Hakları Derneği İzmir'de "**İnsan Hakları Hukuk ve Demokrasi**" konulu bir açık oturum düzenledi. İzmir eski baro başkanı Av. Güney Dinç'in yönettiği açık oturuma konuşmacı olarak, İlhan Selçuk, Muzaffer İlhan Erdost ve Erbil Tuşalp katıldılar. Yaklaşık bin kişinin izlediği açık oturumda, Av. Erol Özzan'ın açış konuşmasından sonra, demokratik kitle örgütlerinden, dergilerden, aydınlardan ve bu arada yurtdışında yaşamını sürdüren Server Tanilli'den gelen dostluk, dayanışma ve kutlama mesajları okundu.

GÜN
Aylık Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

Sahibi: **Sami Alptekin** • Yazıişleri Müdürü: **İdris Lütfü Melek** • İşletme Müdürü: **Mustafa Karakuş** • Sendika ve İşçi Sorunları Danışmanı: **Özcan Kesgeç** • Yönetim Yeri: 856. Sokak, 3/502, Konak-İzmir, Tel: 137266 • İstanbul Bürosu: **Taner Renda**, Asmalı Çeşme Sokak, 14/2, Sultanahmet-İstanbul • Ankara Bürosu: **Cemil Turan**, Menekşe Sokak, 27/5, Kızılay-Ankara, Tel: 183826 • Bursa Temsilciliği: **Nejdet Y. Filizoğlu**, Taşkapı Caddesi, Kent Nalbantoğlu İşhanı, 21/2, Bursa • Kıbrıs Temsilciliği: **Zeki Erkut** • Abone koşulları: Yurtiçi/Yıllık 2000 lira - Yurtdışı/Yıllık 20 DM Yurtdışı tek sayı 2 DM • Baskı: Numune Basımevi • Dağıtım: Etkin Dağıtım •

Otomobil-İş Ümraniye Şubesi

PTT Netaş'da grev kırıcısı olmamalıdır!

ETKİLERİ ülkemizin sınırlarını da aşan, 12 Eylül sonrasının en büyük grevini Netaş işyerlerinde başlatan Otomobil-İş'in grevi sürerken, greve destek ve engeller de sürüyor.

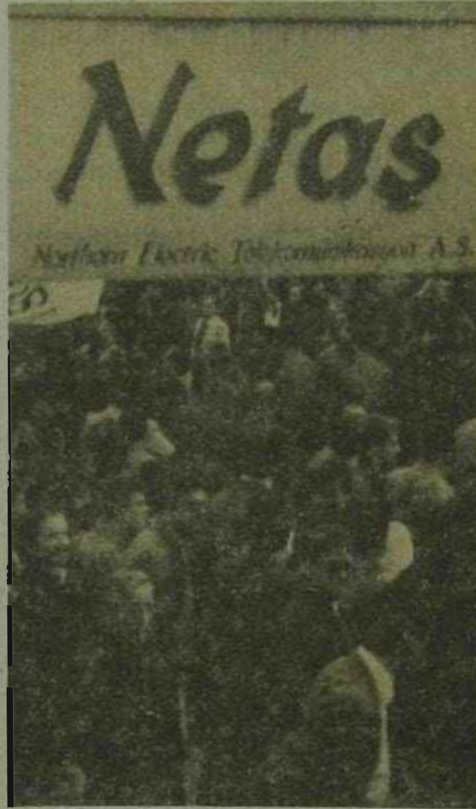
18 Kasım günü başlatılan grevin etkileri ülke dışında geniş yankılar yarattı. Alman televizyonu greve geniş yer ayırırken, BBC gibi uluslararası yayın kuruluşları olayı ayrıntılı bir biçimde dünyaya duyurdular. Yabancı basın mensupları da ülkemize gelerek grevci işçilerle röportajlar yaptılar.

Ülke içinde ise, grevciler başta işçi sınıfımızdan olmak üzere, tüm demokrat kamuoyundan geniş ve anlamlı destek ve dayanışma gördüler. Kimi fabrikalar öğle yemeklerini grevci işçilere sunarken, kimileri de dayanışma için fabrikanın önünü günün her saatinde doldurdular. Sendikadan hesap numarası isteyerek, dayanışma kampanyası başlatan gençler, bu girişimlerini okullarda grevin duyurulması, grev ziyareti ve para toplanmasıyla sürdürdüler.

Otomobil-İş'in Ümraniye Şubesi hergün tıklım tıklım grevci ve dayanışmacı işçilerle doluyor. Yüzlerce kişinin yüzünde grev heyecanı, mücadele kararlılığı. Netaş işçilerinin morali yüksek.

* * *

Emek cephesinin morali bu kadar yüksek olunca, işveren telaşa düşüyor. En büyük umudu MESS ile Otomobil-İş arasında grup sözleşmesinin anlaşmazlıkla sonuçlanıp sendikanın gücünün zayıflayacağıydı. Ancak sonuç böyle olmayınca, bu kez devletten yardım istendi ve bu isteği tereddütsüz kabul edildi. Netaş'ın PTT ile yaptığı iş anlaşmasının zamanın da tamamlanamayacağı ortaya çıkınca yarıda kalan santrallerin montajını kendi elemanlarına yaptırmak için PTT bir genelge yayınladı. PTT İşletme Genel Müdürlüğü Ankara Telefon Başmüdürlüğü'nün 28 Aralık 1986 tarihli 677/D:4145-4591-4116 sayılı Ulus Telefon Müdürlüğü'ne gönderdiği genelgede: "Genel Müdürlüğümüzün emirleriyle kısa süre içersinde servis verilmesi istenilen Karşıyaka, Aydınlıkevler ve Kırıkkale X-Bar santrallerinin eksik durumda bulunan montaj ve test çalışmalarını yürütmek üzere ekte teşkil edilen personelden müteşekkil ekipler görevlendirilmiştir. Diğer X-Bar santrallerindeki eksik montaj ve test çalışmaları da santral amirlerinin koordinasyonunda yürütülecektir. Söz konusu ekiplerde görevlendirilen personel 1 Aralık 1986 günü çalışmalara başlayıp işin nihayetine kadar görevlendirildiği santralde çalışacak, izin vb. durumlarda kendi ekip amirine bağlı olacaktır.

Bu çalışmalar boyunca yapılan işler ve harcanan süreler montaj için ayrı, test için ayrı olmak üzere muntazam olarak liste halinde yazılı kayıt alınacaktır," deniyor.

Bu gizli bile değil, apaçık grev kırıcılığıdır! Hem de devlet eliyle. Ancak bu anlayış içinde, grev kırıcılığı öyle bedava olmuyor, parasıyla olacak: "Bu çalışmalar boyunca yapılan işler ve harcanan süreler, montaj için ayrı, test için ayrı olmak üzere, muntazam olarak liste halinde yazılı kayıt alınacak."

Sendika yetkilileri de Tahtakale ve Büyükçekmece'de çalışan PTT teknisyenleri için Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne başvuruda bulunuyorlar, ancak görevlendirilen müfettişlerden Tahtakele'de görev yapanları bu konunun yetkileri dışında olduğuna ilişkin rapor verirken, Küçükçekmece'de inceleme yapan müfettişler burada çalışan PTT teknisyenlerini tespit etmişler. Ayrıca işveren 16 Aralık günü fabrikadan Telefon Test makinasını çıkarıp, bilinmeyen bir yere götürüyor. İşverenin niyeti bu makina ile herhangi bir üretim yapmak olmayıp, sadece işçileri, "ben üretimime devam ediyorum, siz boşuna grev yapıyorsunuz" gibi basit bir aldatmaca ile tehdit etmeye çalışmak. Çünkü, yasa gereği 60 günlük süre içinde grev uygulamasına başlayan sendikaya karşı işveren de 27 Aralık'da ya lokavta başvuracak ya da sendika ile anlaşmak zorunda kalacak. Lokavt durumunda fabrikadaki müdürler, şefler, memurlar ve diğerlerini fabrikadan uzaklaştırıp firmayı kapatması gerekiyor. Bu çok riskli bir durum olduğu gibi, firmanın yabancı ortaklarının hiç de hoşuna gitmeyecektir.

Dergimiz baskıya verildiği sırada herhangi bir anlaşma sağlanmamış olursa, 12 Eylül sonrasının en büyük grevi, Aralık ayı sonunda 44. gününü büyük bir başarı ve onurla doldurmuş olacaktır. Direnenler yeni yılda dirençlerini, kararlılıklarını ve umutlarını kaybetmeyeceklerdir!